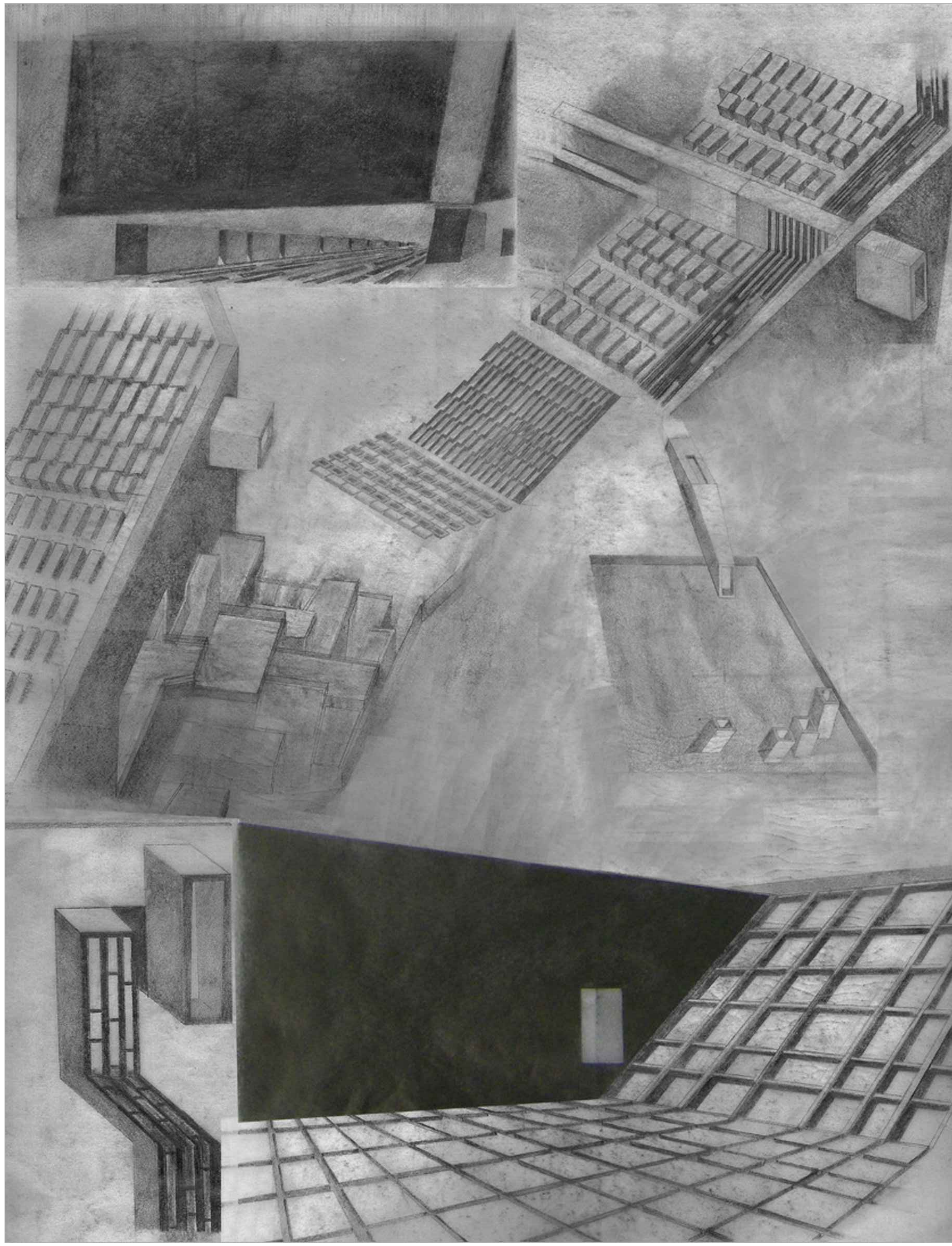

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2014

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ_
Subterranea_ Πάρκο Μνήμης στο κέντρο της Αθήνας

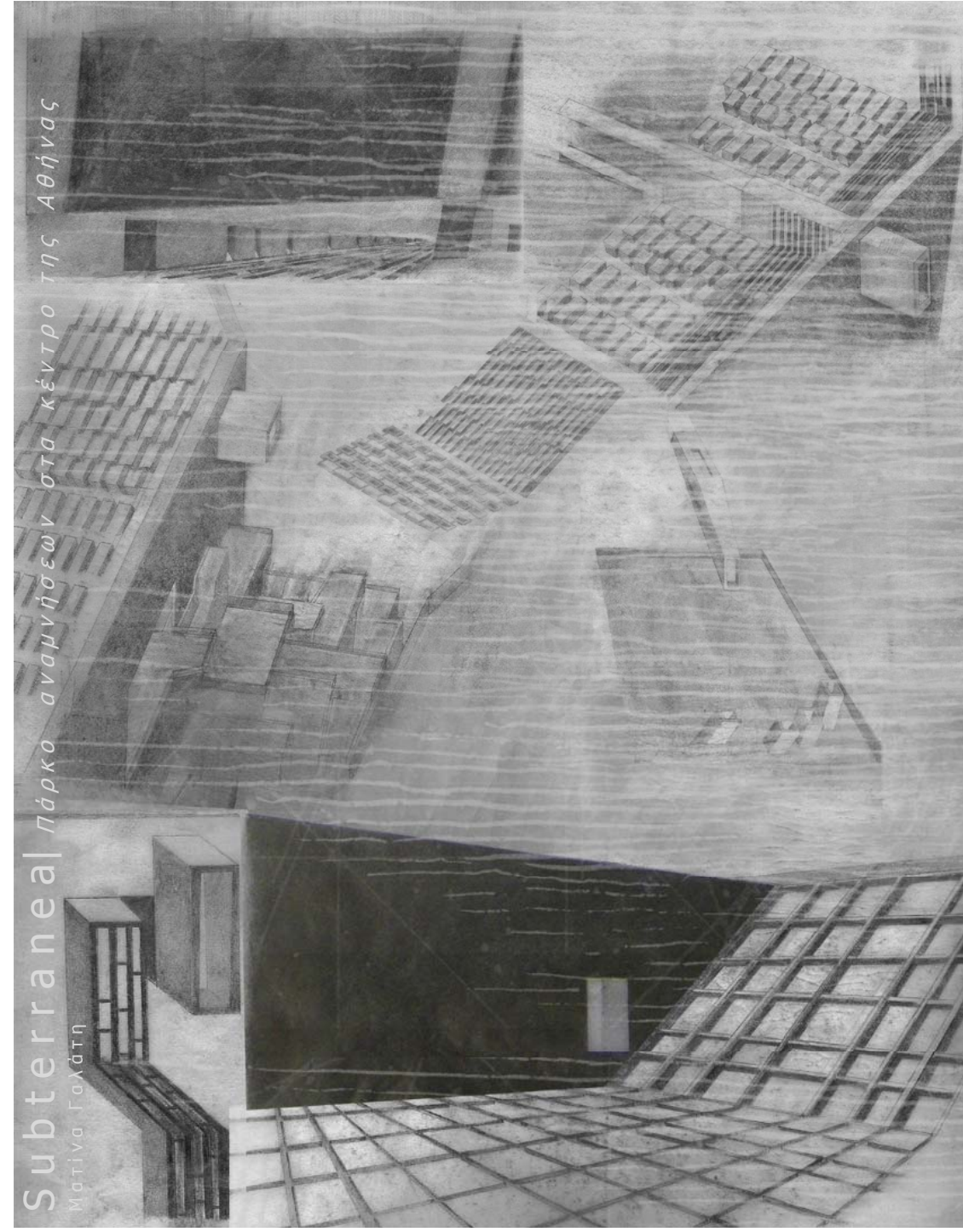
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ_ Σταματίνα Γαλάτη

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ_ Αλέξανδρος Βαζάκας
ΕΠΙΤΡΟΠΗ_ Αλέξανδρος Βαζάκας, Σωκράτης
Γιαννούδης, Νικόλαος Σκουτέλης

Subterranea | πάρκο αναμνήσεων στα κέντρα της Αθήνας

Ματίνα Γαλάττη

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης
Επιβλέπων καθηγητής: Αλέξανδρος Βαζάκας
Νοέμβριος 2013

Sketchbook

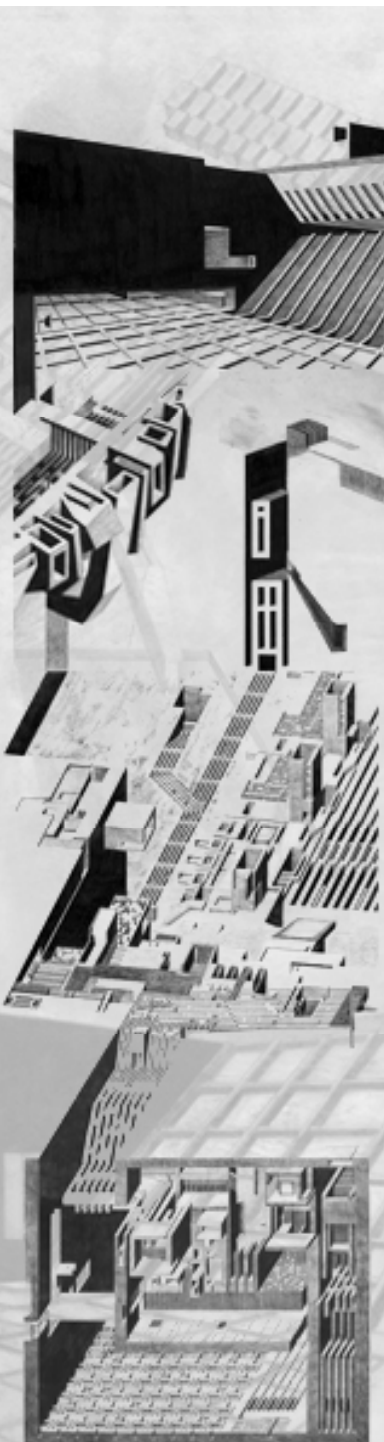

Η ανάγκη για έναν πνευματικό - συμβολικό χώρο στην πόλη της Αθήνας, σε συνδυασμό με την έρευνα που προηγήθηκε στην ερευνητική εργασία πάνω στο ζήτημα του ορίου μεταξύ του συμβολικού και του υλικού κόσμου στα αστικά κέντρα, οδήγησαν στη σύλληψη του αντικειμένου μελέτης αυτής της διπλωματικής. Ως κατάλληλος χώρος για μια τέτοια επέμβαση επιλέχθηκε ο λόφος του Αρδηττού, στους πρόποδες του οποίου βρίσκεται το Παναθηναϊκό Στάδιο, ως ένας σχετικά άγνωστος χώρος πρασίνου στο κέντρο της πόλης με ιδιαίτερη συμβολική και ιστορική βαρύτητα.

Με τον πρώτο περίπατο στο λόφο, ο περιηγητής αντιλαμβάνεται ότι πρόκειται για ένα εσωστρεφές περιβάλλον, καθώς η πυκνή βλάστηση και το έντονο ανάγλυφο έχουν ως αποτέλεσμα να χάνεται η αίσθηση του ευρύτερου τοπίου της πόλης, μια *ετεροτοπία*, που προσφέρεται για ηρεμία και περισυλλογή στο επίκεντρο των ταχύτατων αστικών ρυθμών.

Ο σήμερα θαμμένος *Ιλισός ποταμός* σχημάτιζε νησίδα ακριβώς μπροστά από το στάδιο, όπου υπήρχε πέτρινο γεφύρι, το οποίο καταστράφηκε στα τέλη του 18ου αι. Άλλο ένα τοπόσημο ήταν οι *καταρράκτες του Ιλισού* που αποτελούσαν τόπο συνάντησης των κατοίκων. Ένα νέο στοιχείο που αποκάλυψαν οι εργασίες συντήρησης του σταδίου είναι η ύπαρξη ενός *αρχαίου νεκροταφείου*. Παρόλο που σώζονται ελάχιστα στοιχεία, ανασκάφηκαν λείψανα 31 τάφων που χρονολογούνται από τον 3ο - 4ο αι. μ.Χ. Τέλος, ο Ηρώδης ο Αττικός ανέγειρε στην κορυφή του λόφου ιωνικό ναό προς τιμήν της θεάς *Τύχης*.

Επιχειρείται η αναβίωση των παραπάνω τοπόσημων με στόχο τη δημιουργία ενός *πάρκου αναμνήσεων [memorial park]* που προσπαθεί να επεξεργαστεί και να ερμηνεύσει ζητήματα όπως ο θάνατος, η πνευματικότητα, η θρησκευτικότητα κ.ά. Το κτιριολογικό πρόγραμμα μπορεί να μην είναι παρά η πρόφαση για τη μελέτη μιας αισθαντικής μορφικής σχέσης με τον τόπο και τη λήθη.

Rick Gooding | Excavating spaces from the depths of the mind

Κύρια αναφορά για το σχεδιασμό υπήρξε η σειρά αφηρημένων σχεδίων του αρχιτέκτονα Rick Gooding με τίτλο *Subterranea| Excavating spaces from the depths of the mind*. Πρόκειται για μια συλλογή από λεπτομερή σχέδια, καθένα από τα οποία αποτυπώνει έναν φανταστικό, υπόσκαφο κόσμο.

Από τα σχέδια του R.Gooding και την ανάλυση της περιοχής που προηγήθηκε, προέκυψε η ιδέα του *τείχους - ορίου με τον αστικό ιστό*, το οποίο δημιουργεί έναν εσωστρεφή χώρο, αποδίδοντας με αυτόν τον τρόπο την ενδοσκοπική αίσθηση που χαρακτηρίζει το λόφο. Το όριο ενισχύεται με την παρουσία του νερού, στοιχείο το οποίο ήταν πάντα παρόν στα έργα πνευματικής αρχιτεκτονικής. Ο λόφος ανοίγεται προς τα νοτιοανατολικά, προς τη συνοικία του Μετς.

Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται χώροι με διαφορετικές ποιότητες *δημοτικότητας*, με την πιο δημόσια ζώνη να είναι η περιοχή της νησίδας του Ιλισού στην πλατεία του Σταδίου που αποτελεί θύμηση του σήμερα βυθισμένου ποταμού. Στο αμέσως ψηλότερο επίπεδο, οι καταρράκτες του Ιλισού διαχέουν το όριο του νερού στον αστικό ιστό. Στην ίδια ζώνη τοποθετούνται τα κενοτάφια, όπου ο παρατηρητής προσανατολίζει το βλέμμα του προς την πόλη. Ανηφορίζοντας προς την κορυφή του λόφου, συναντά την κοινόχρηστη πλατεία περισυλλογής. Όσο εντείνεται η αναζήτηση ανακαλύπτει πιο προσωπικούς, οικειοποιήσιμους χώρους. Στο πιο ψηλό σημείο, ο περιηγητής εισέρχεται σε έναν υπόσκαφο, εσωστρεφή χώρο μνήμης. Από εκεί, μπορεί να φτάσει μέχρι τη νέα κορυφή, το ψηλότερο επίπεδο του μονολιθικού όγκου και να παρατηρήσει όλη την πόλη. Αυτή η σταδιακή μετάβαση σε διαφορετικούς ποιοτικά χώρους οδηγεί σε μια κατακερματισμένη ανάγνωση του τοπίου, έχοντας ως αποτέλεσμα μια βιωματική μη γραμμική κίνηση που μεταβάλλεται συνεχώς ανάλογα με την αντίληψη και τις ανάγκες του περιηγητή.

Rick Gooding| *Excavating spaces from the depths of the mind*

νησίδα Ιλίουσού

κοιμητήριο

πλατεία

ναός παρατηρητήριο

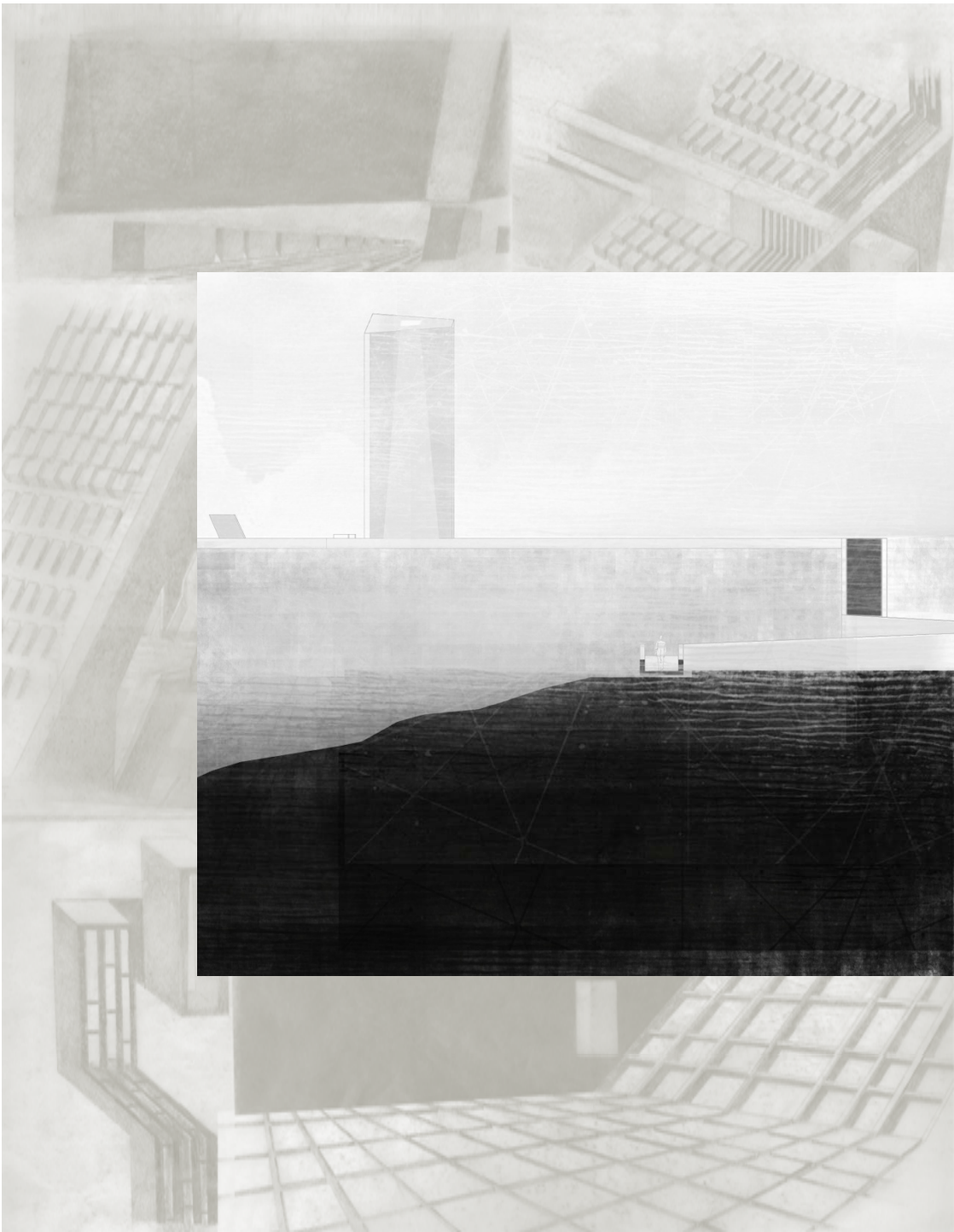

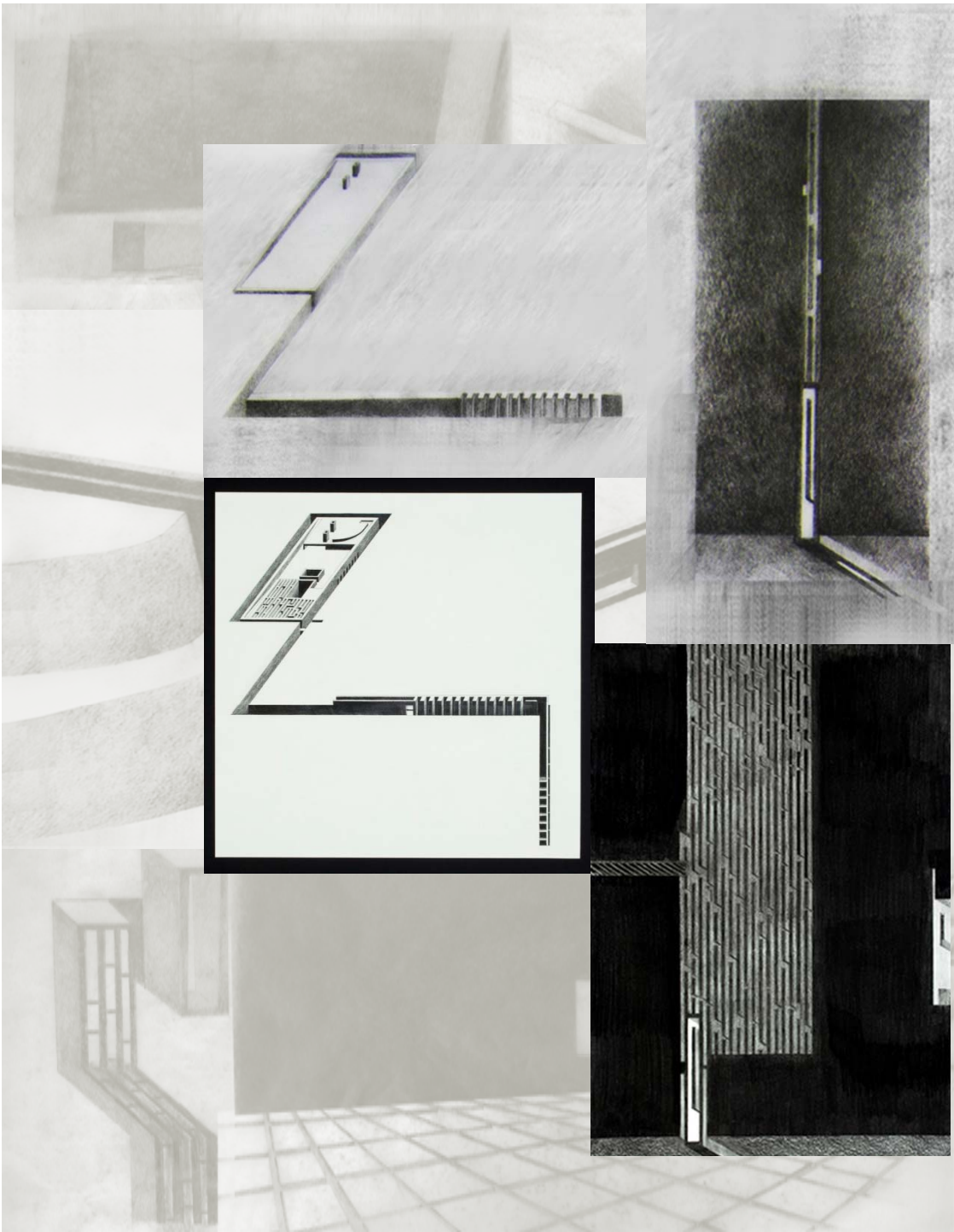

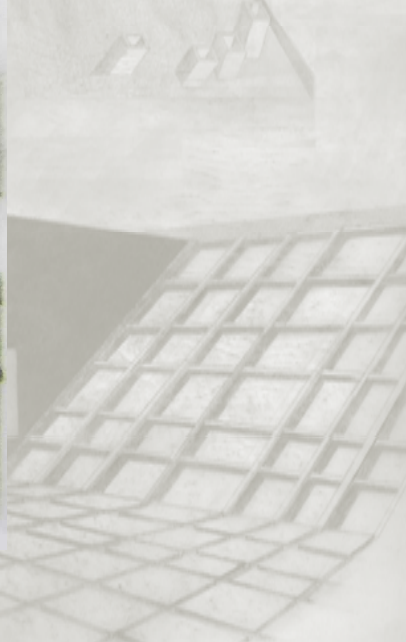

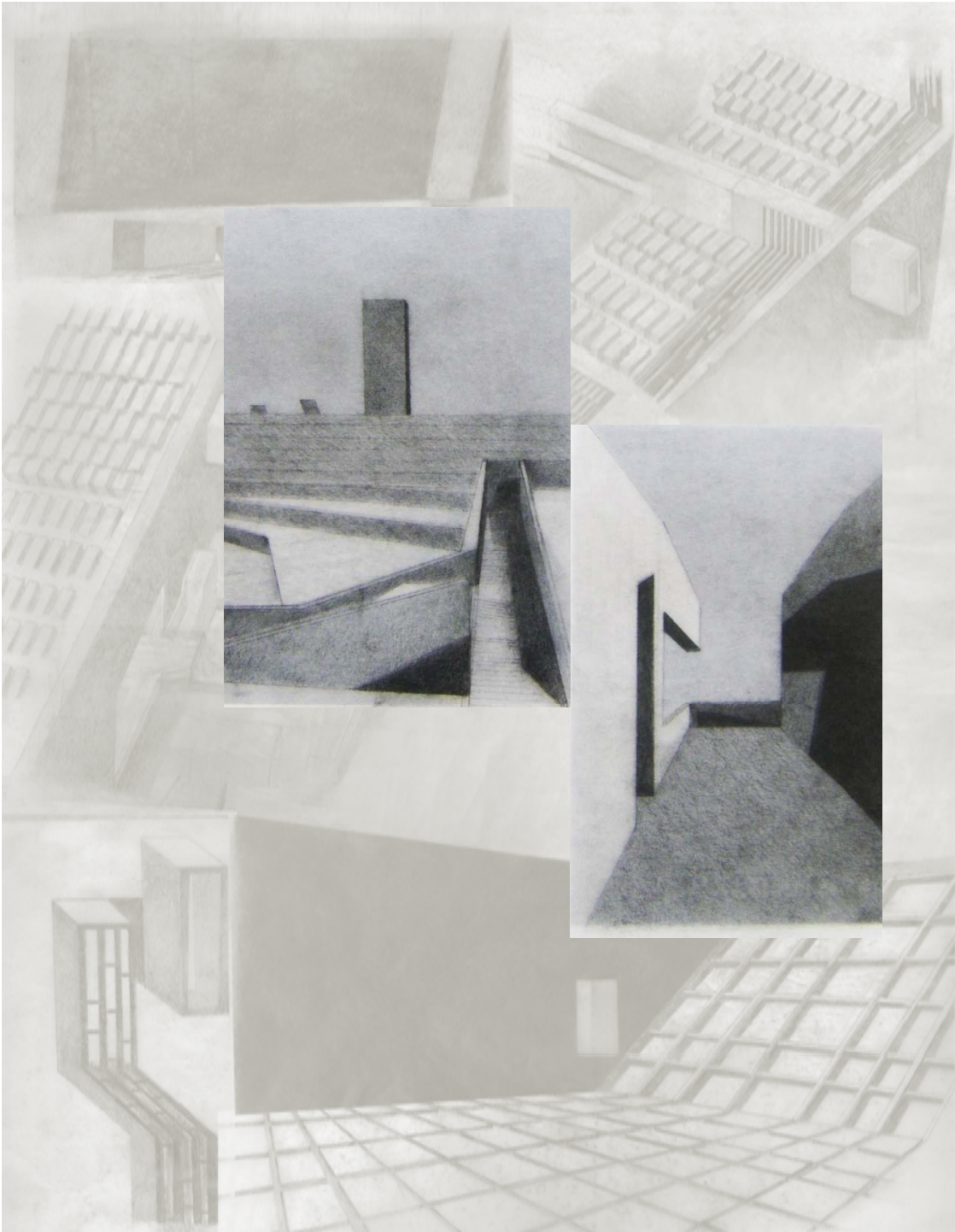

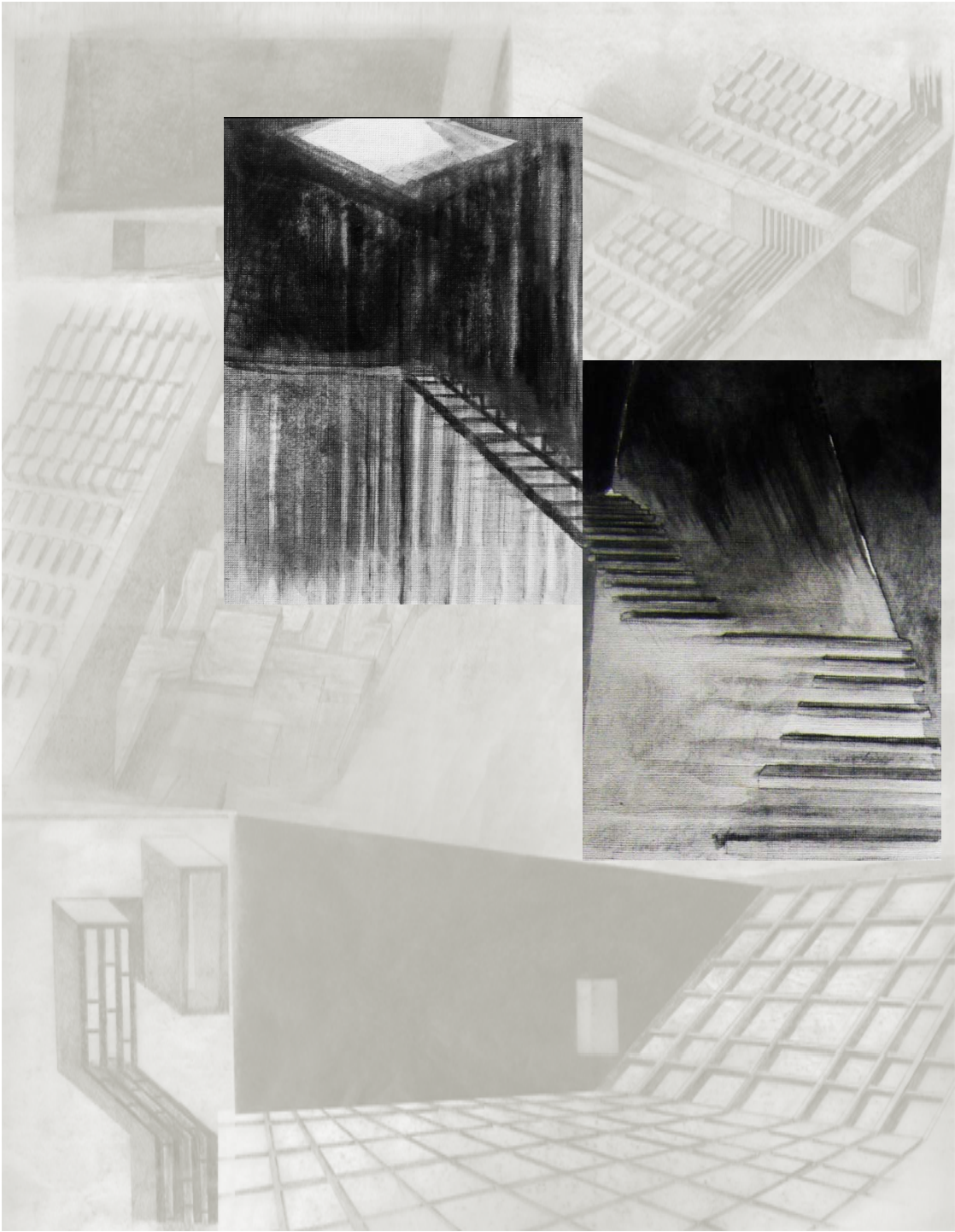
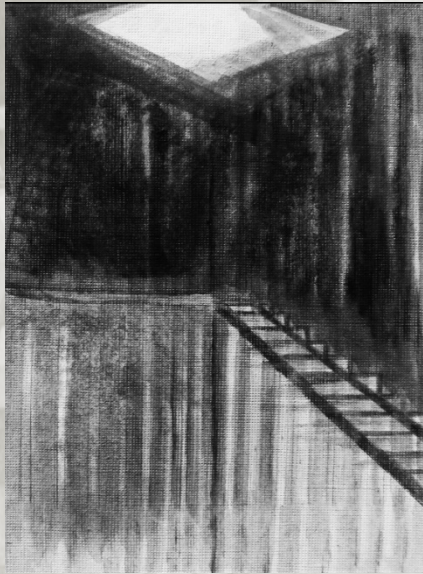

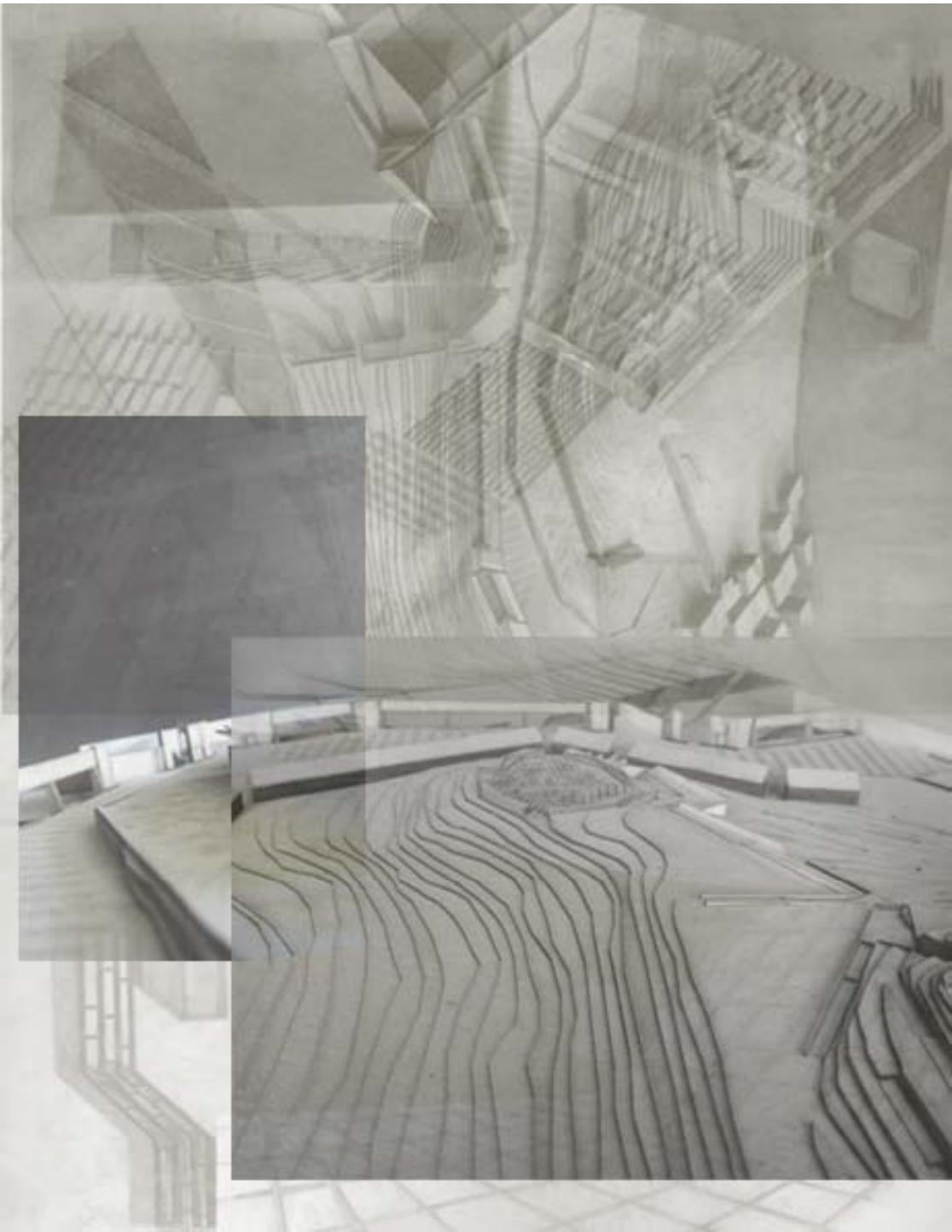

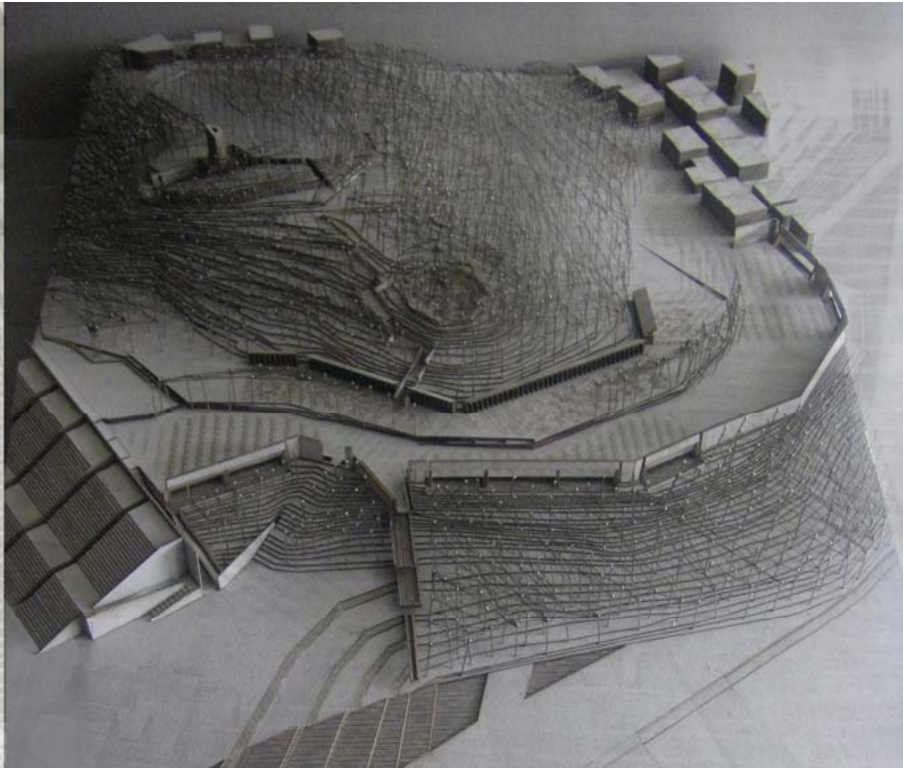

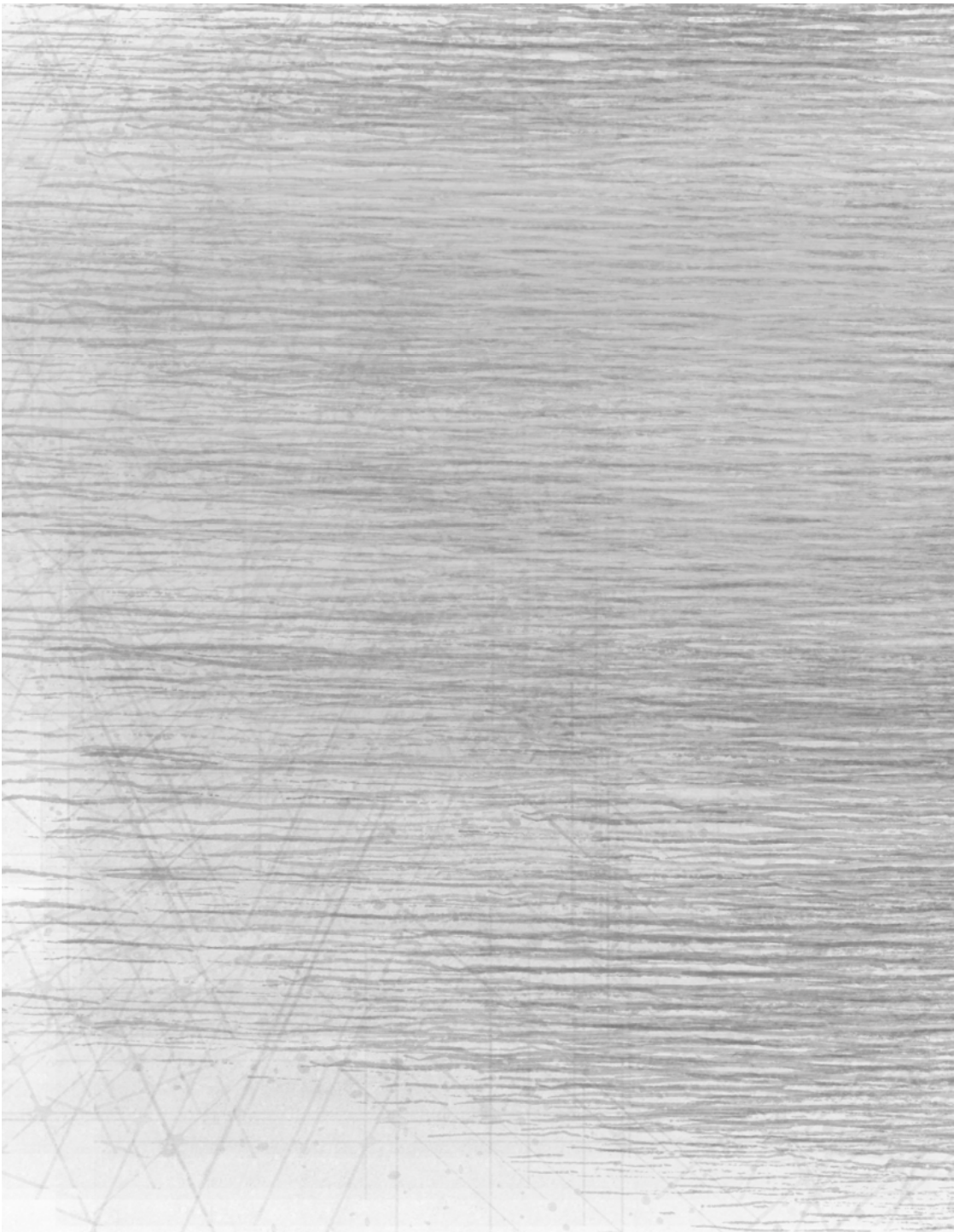

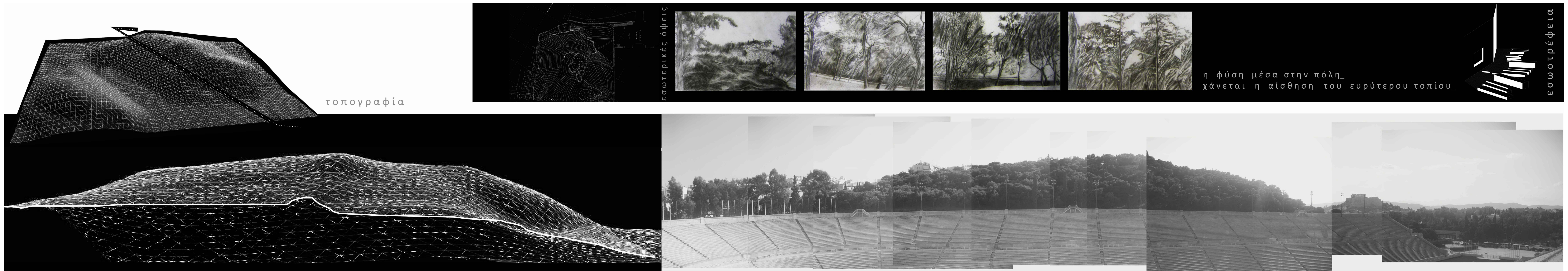

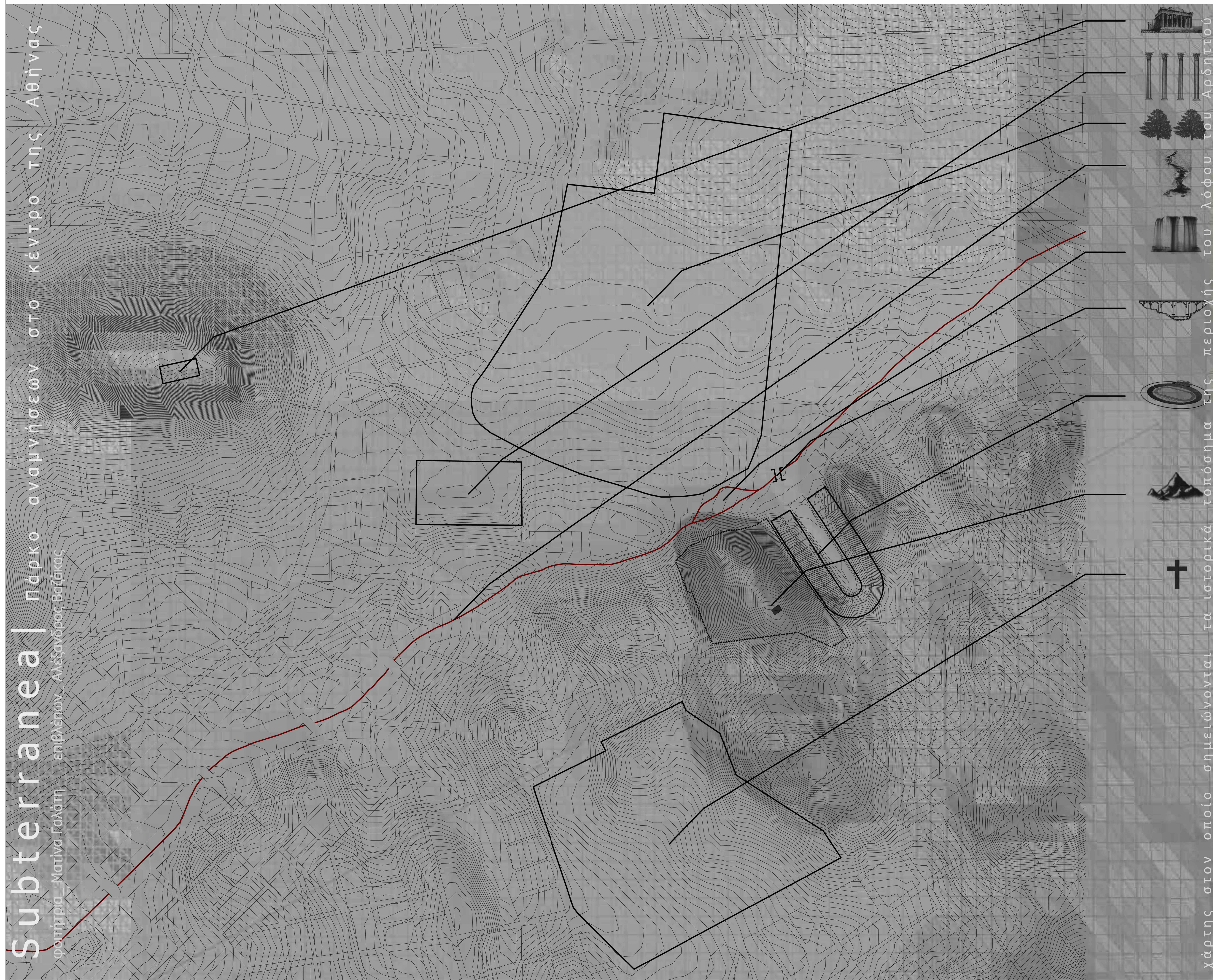
τοπογραφία

η φύση μέσα στην πόλη_
χάνεται η αίσθηση του ευρύτερου τοπίου_

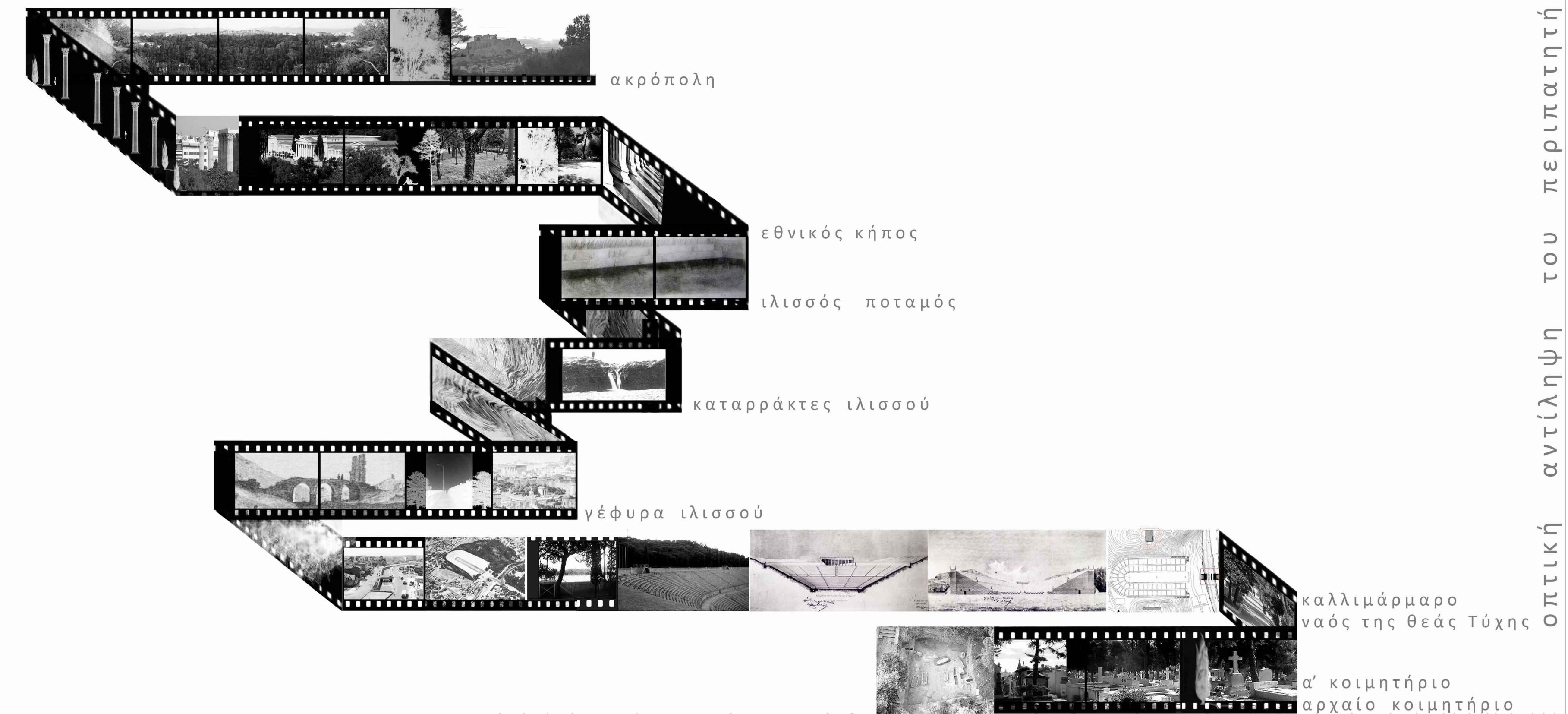
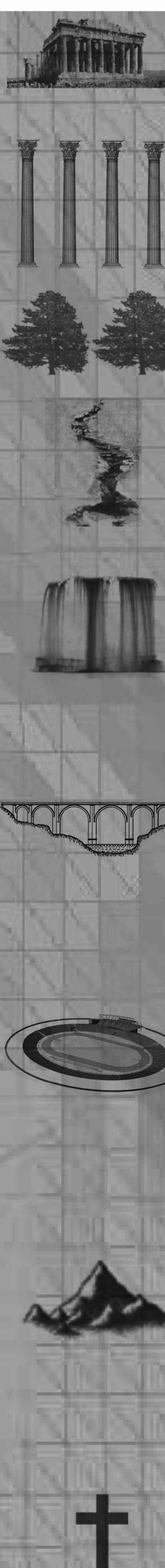

εσωστρέφεια

Subterranean | πάρκο αναμνήσεων στο κέντρο της Αθήνας
φωτιστήρια | Ματίνα Γαλάτη | επιβλέπων | Αλέξανδρος Βαζάκας

χάρτης στον οποίο σημειώνονται τα ιστορικά τοπία της περιοχής του λόφου του Αρδητιού

ακρόπολη

εθνικός κήπος

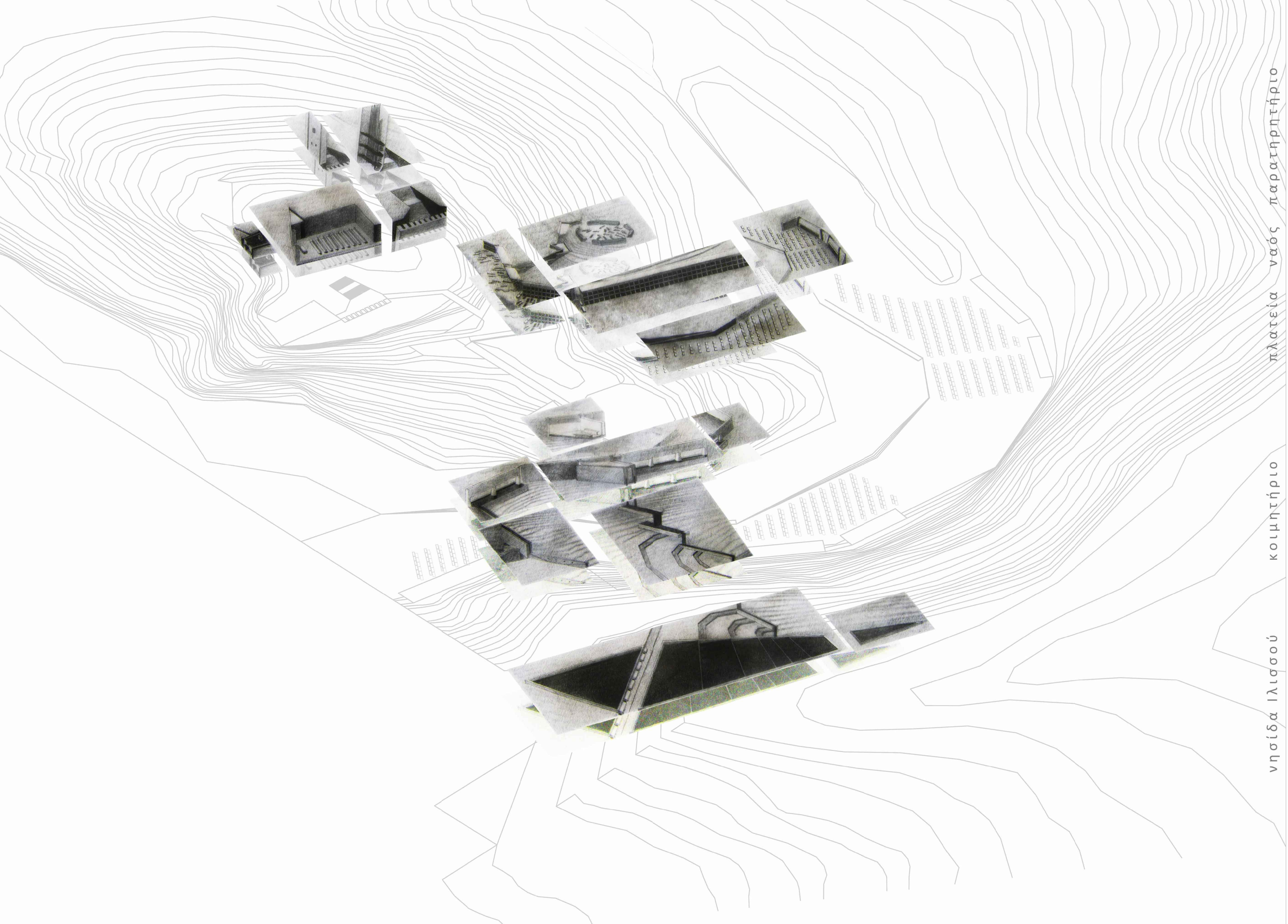
ιλισσός ποταμός

καταρράκτες ιλισσού

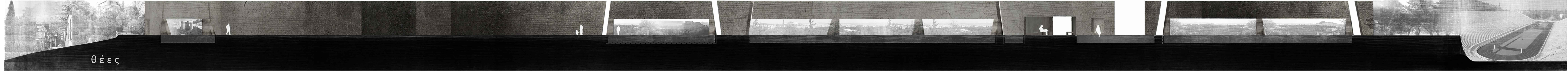
γέφυρα ιλισσού

καλλιμάρμαρο
ναός της θεάς Τύχης

α' κοιμητήριο
αρχαίο κοιμητήριο

νησίδα ιλισσού
κοιμητήριο
πλατεία ναός παρατηρητήριο

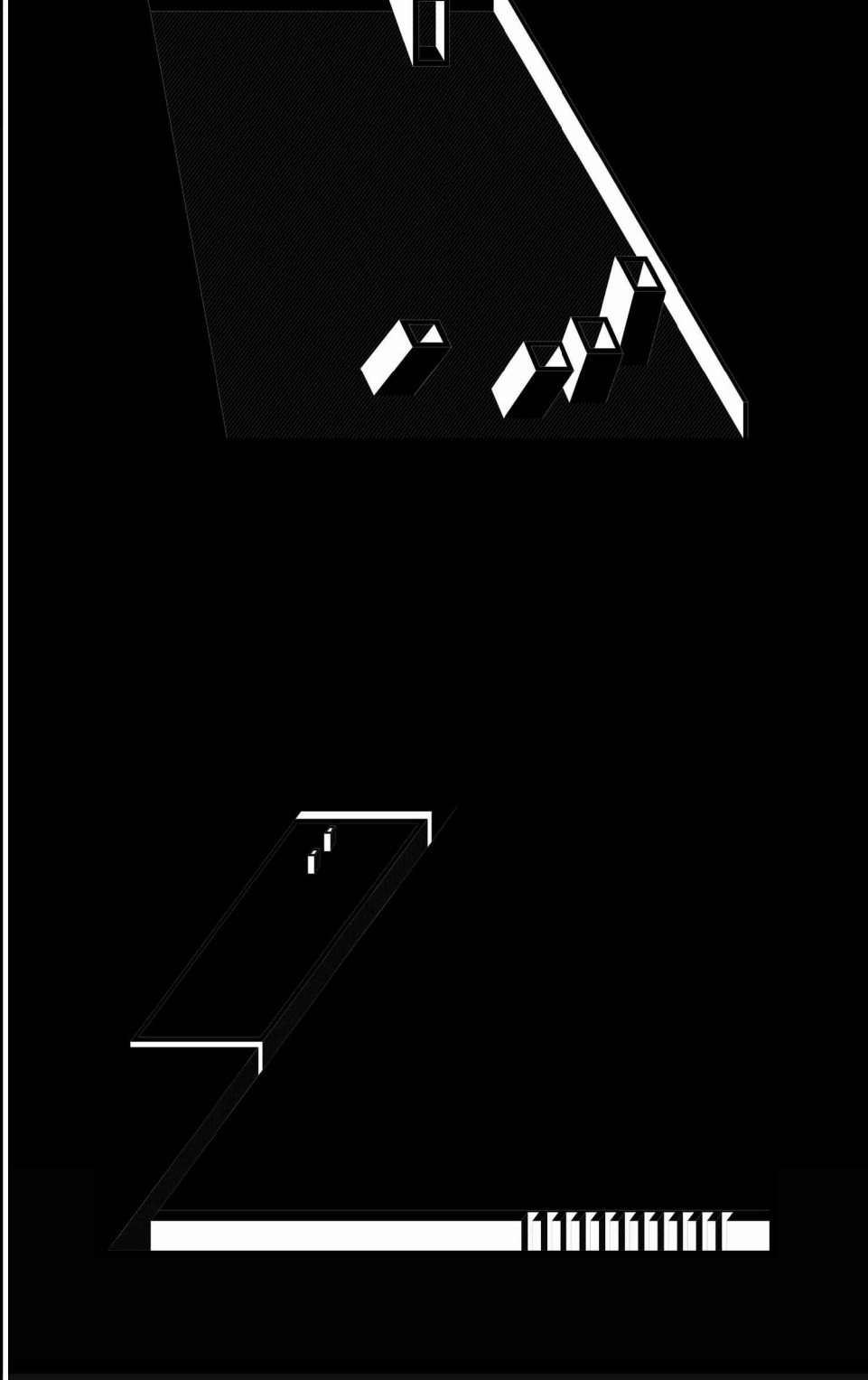
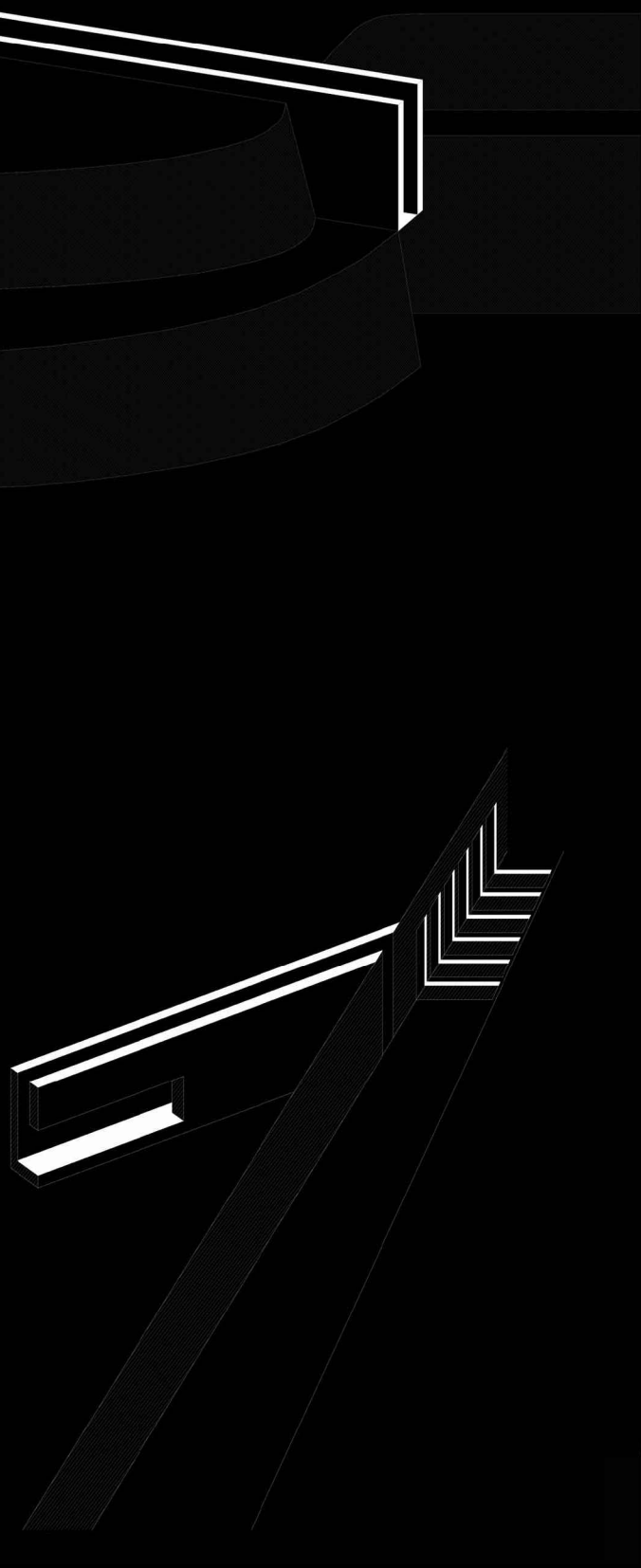

θέες

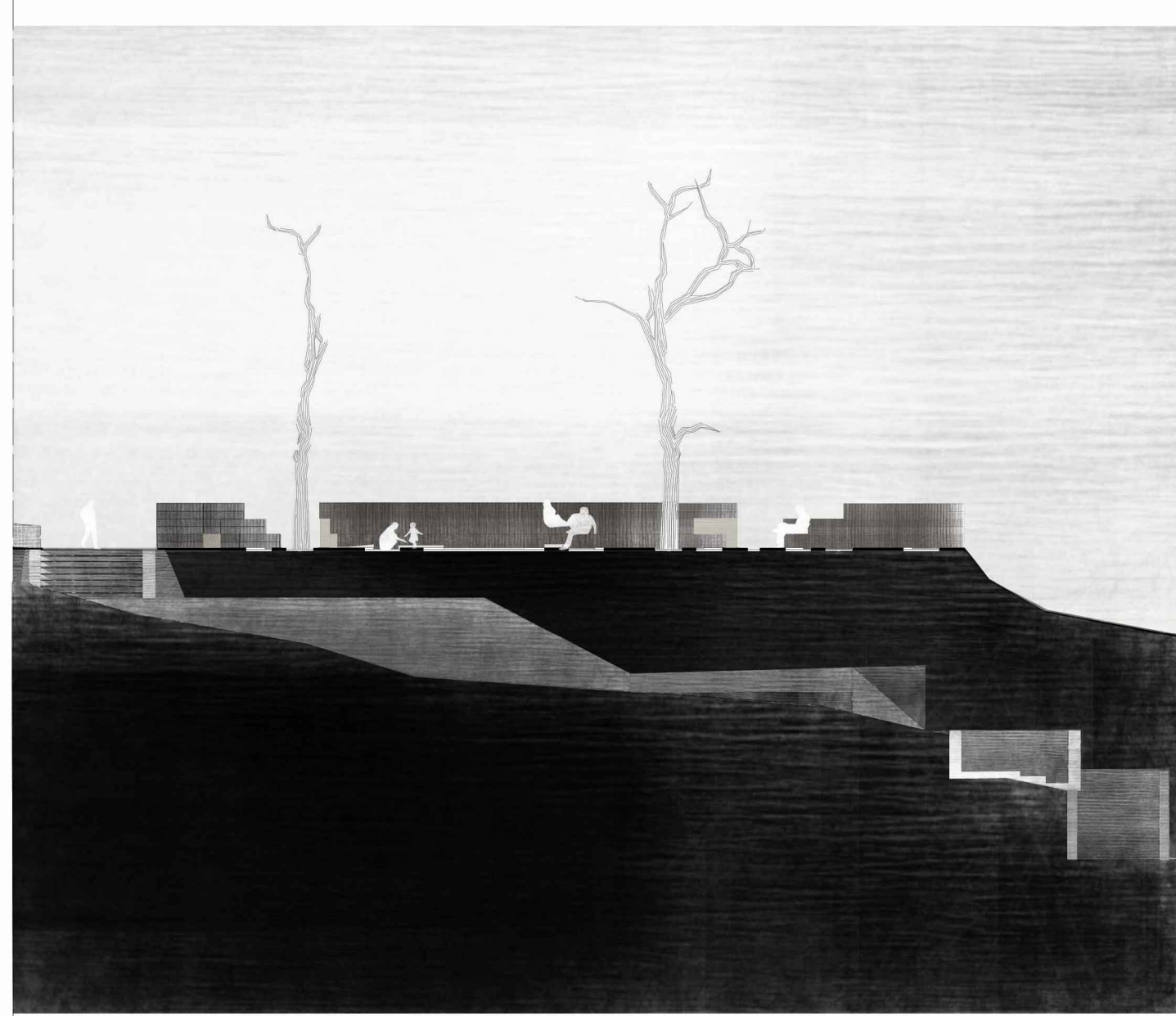
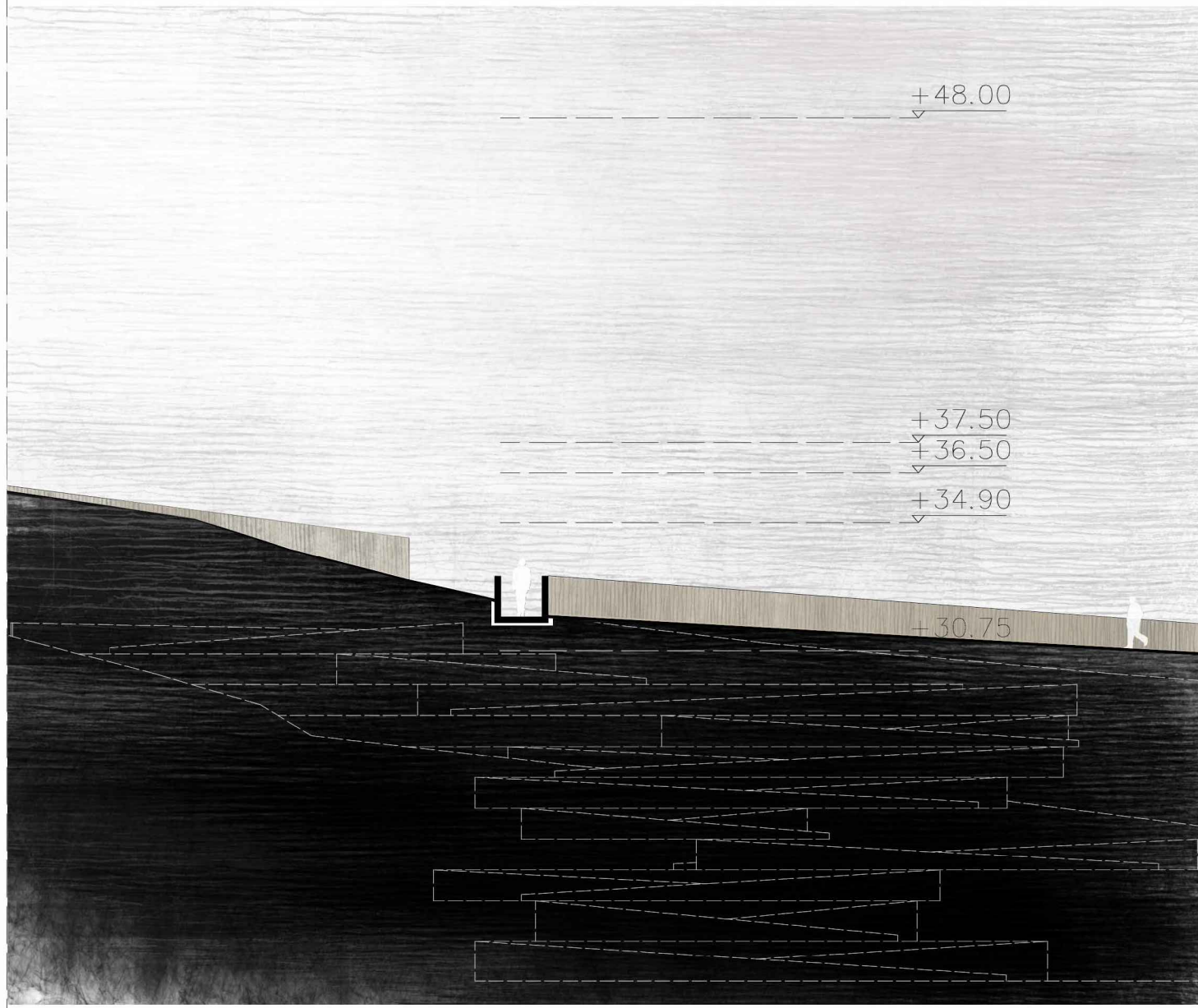

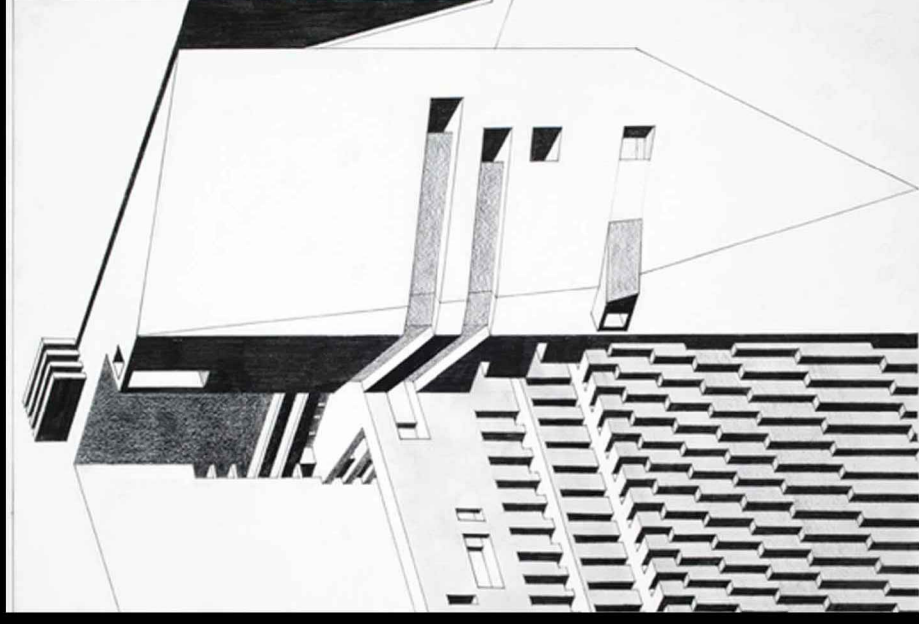
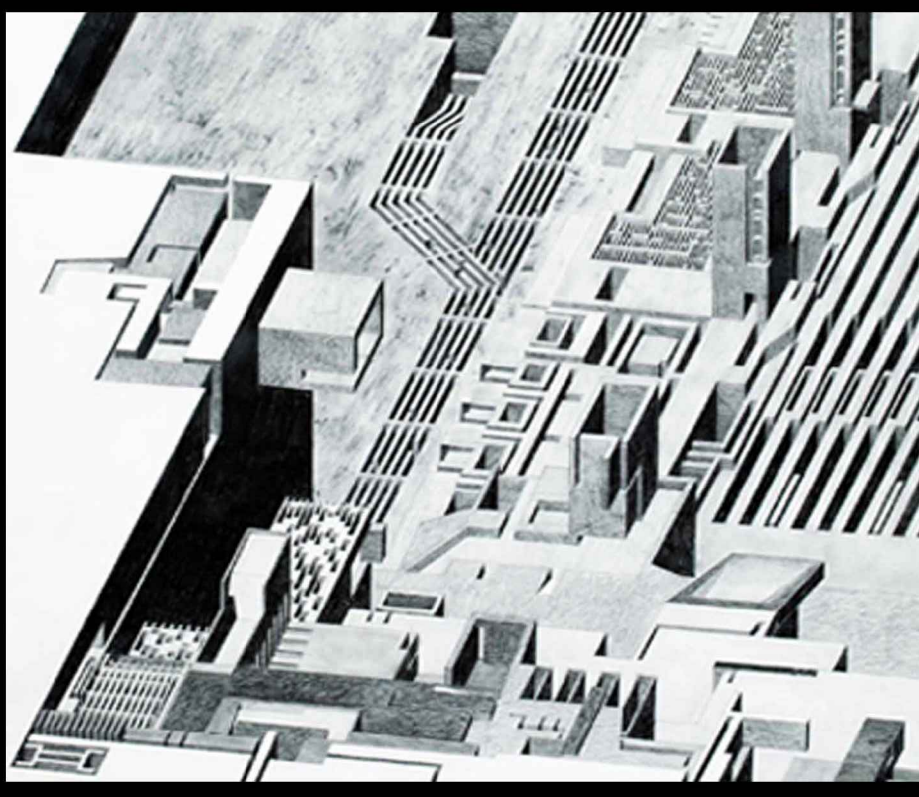
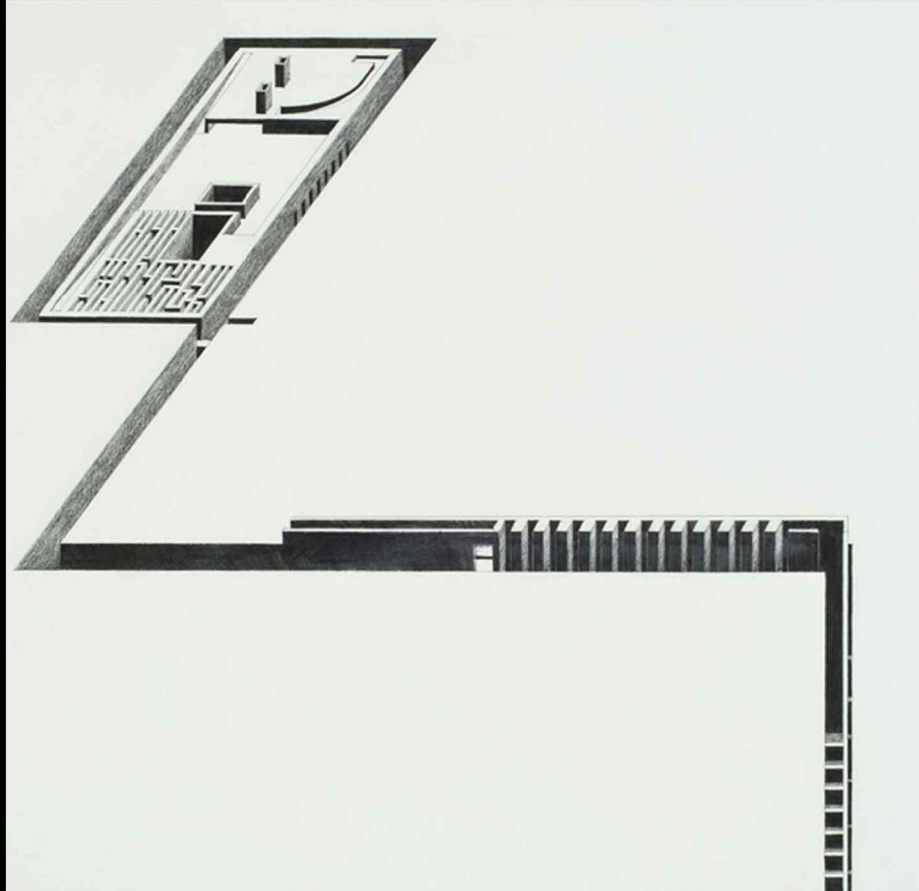
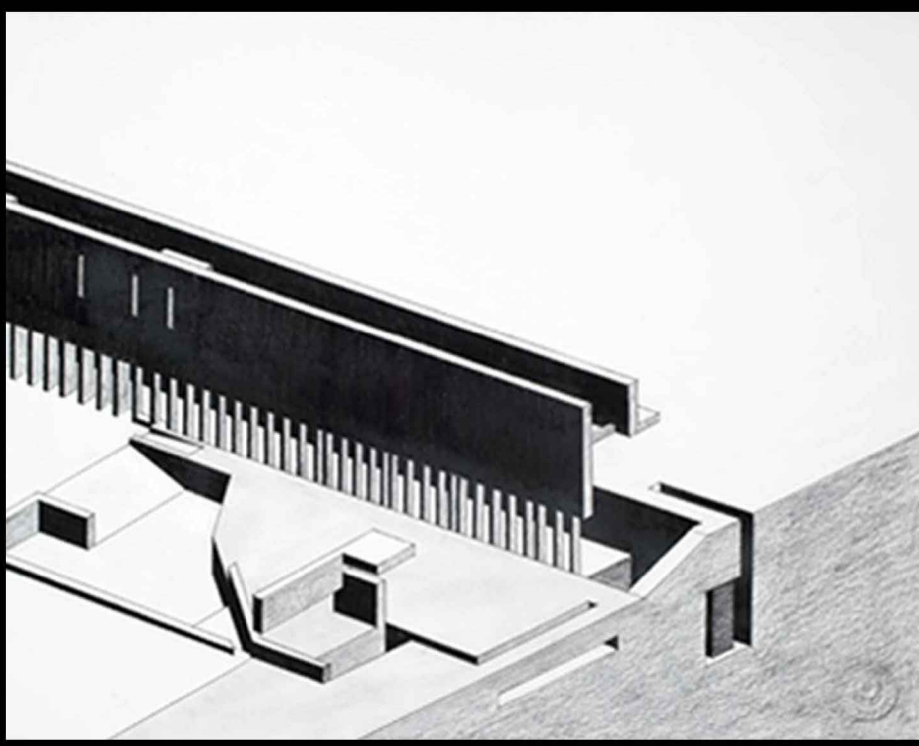
4_ χώρος μνήμης

5_ παρατηρητήριο

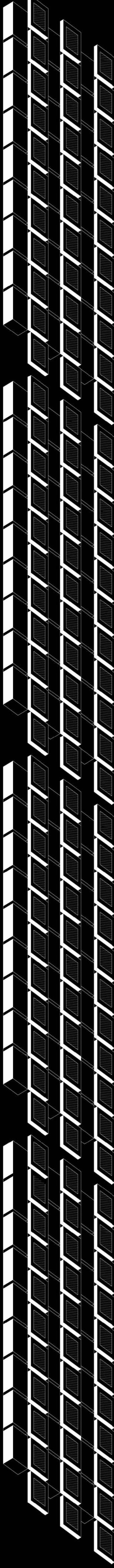
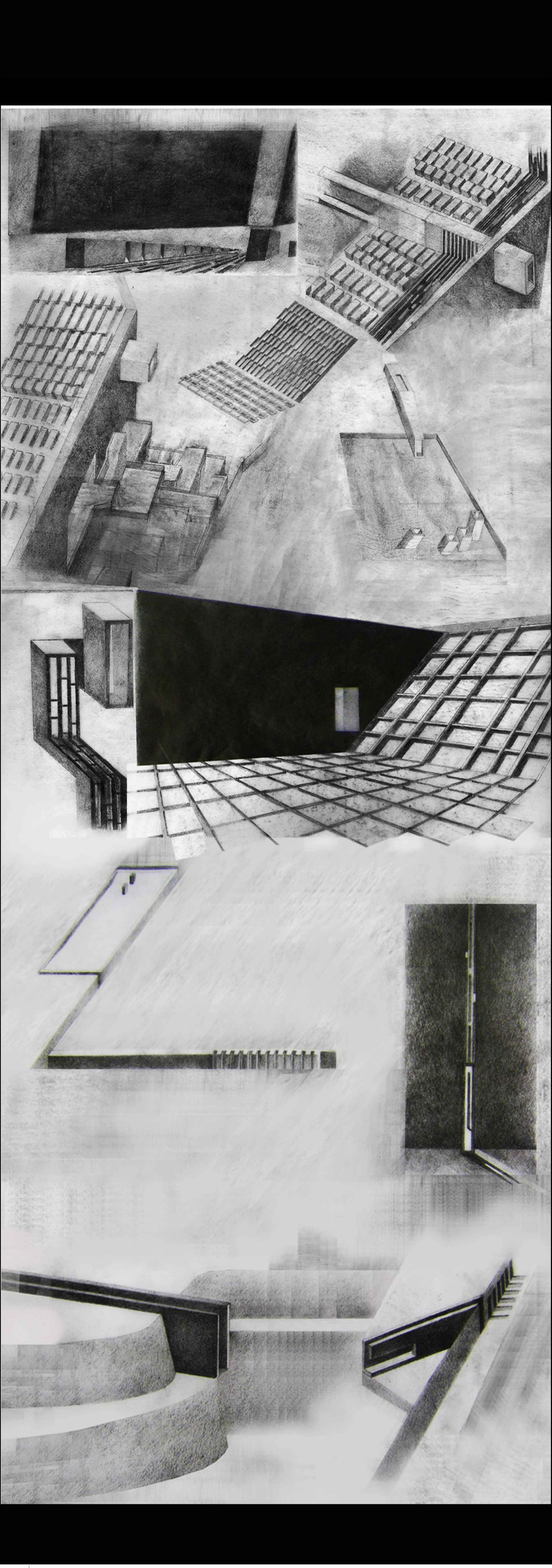

3_ πλατεία

Rick Gooding

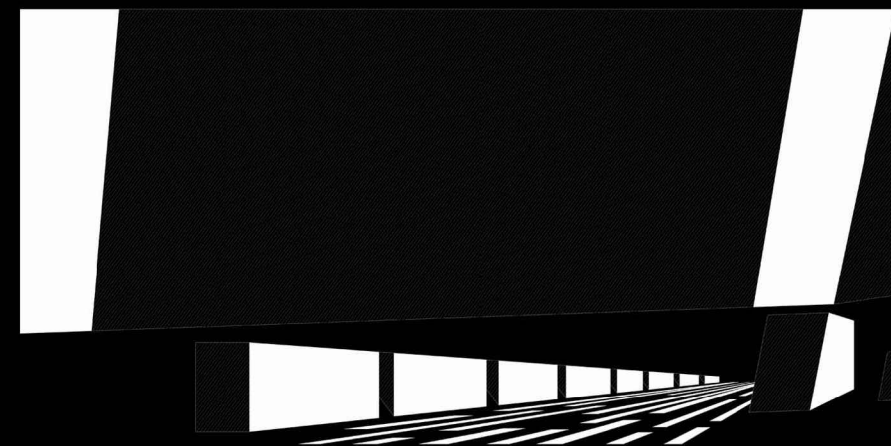
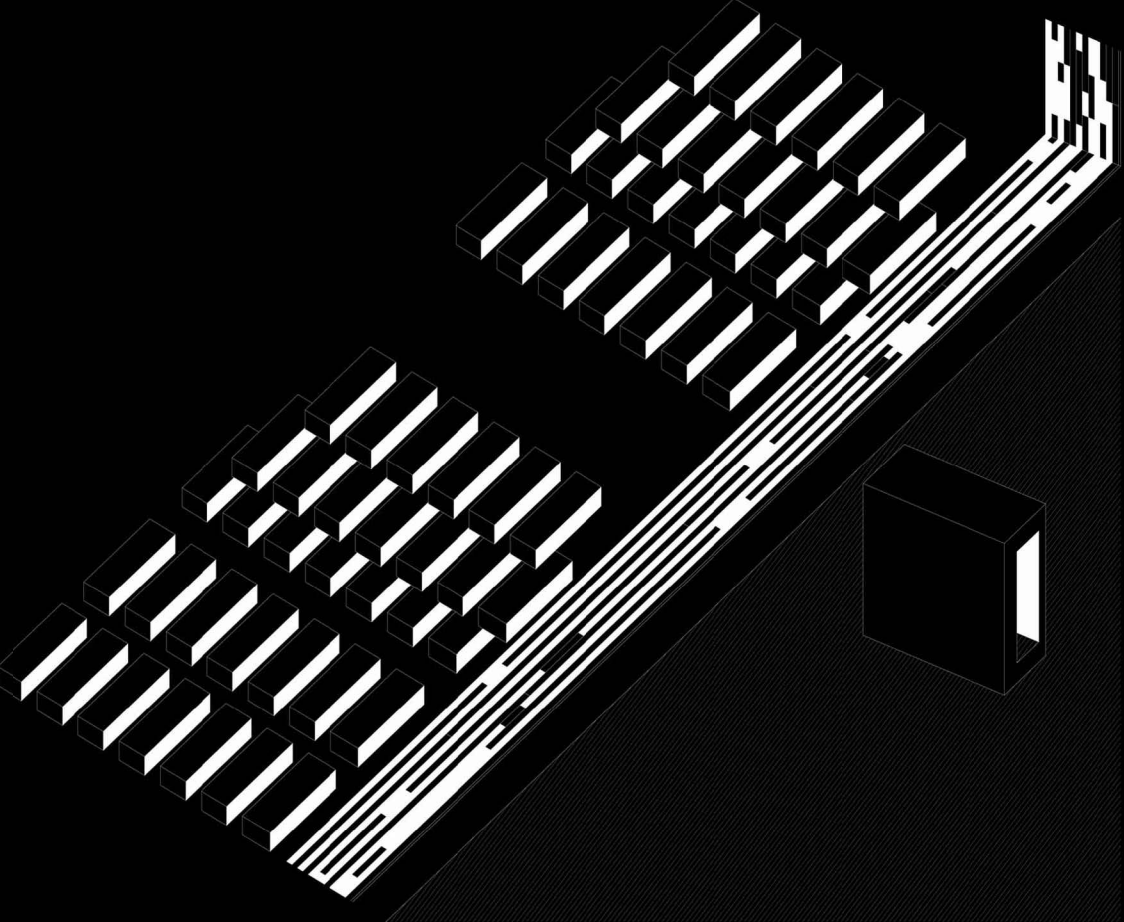
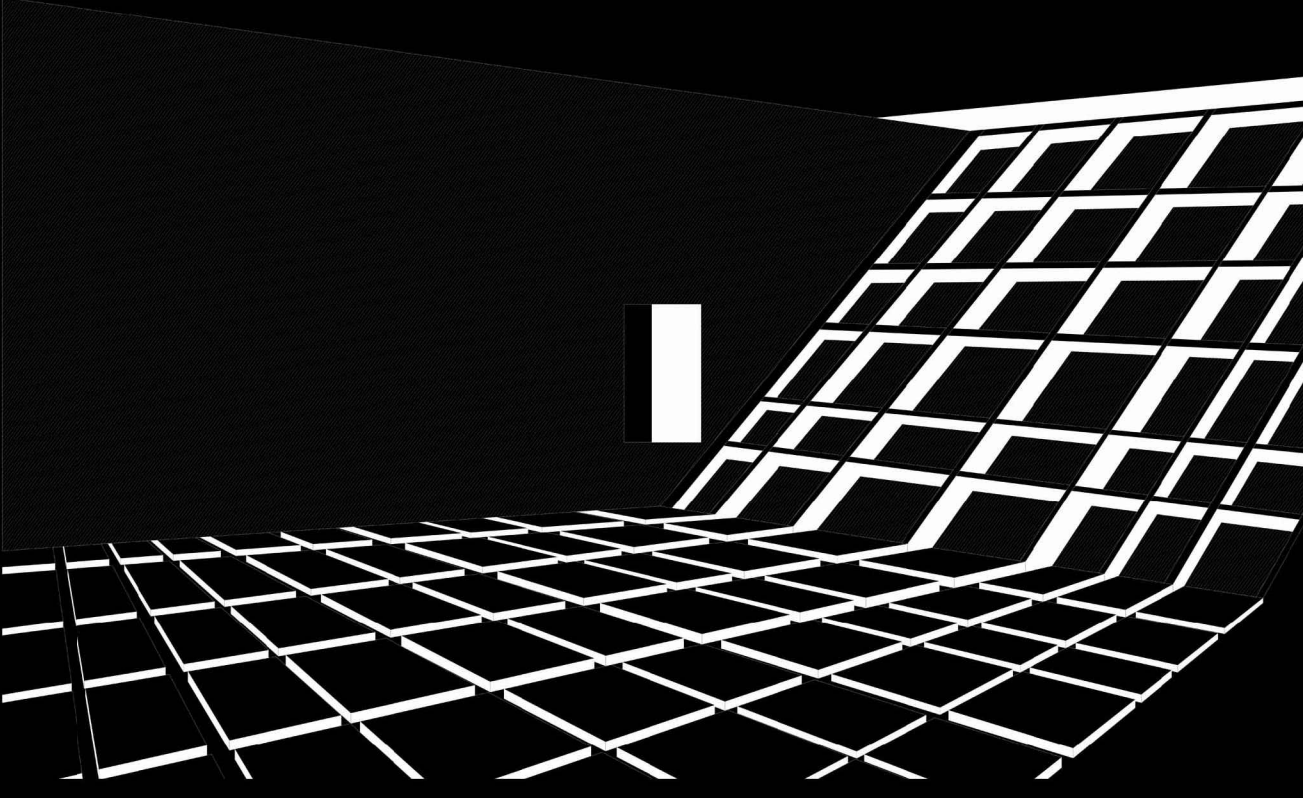
Subterranea | excavating spaces from the depths of the mind

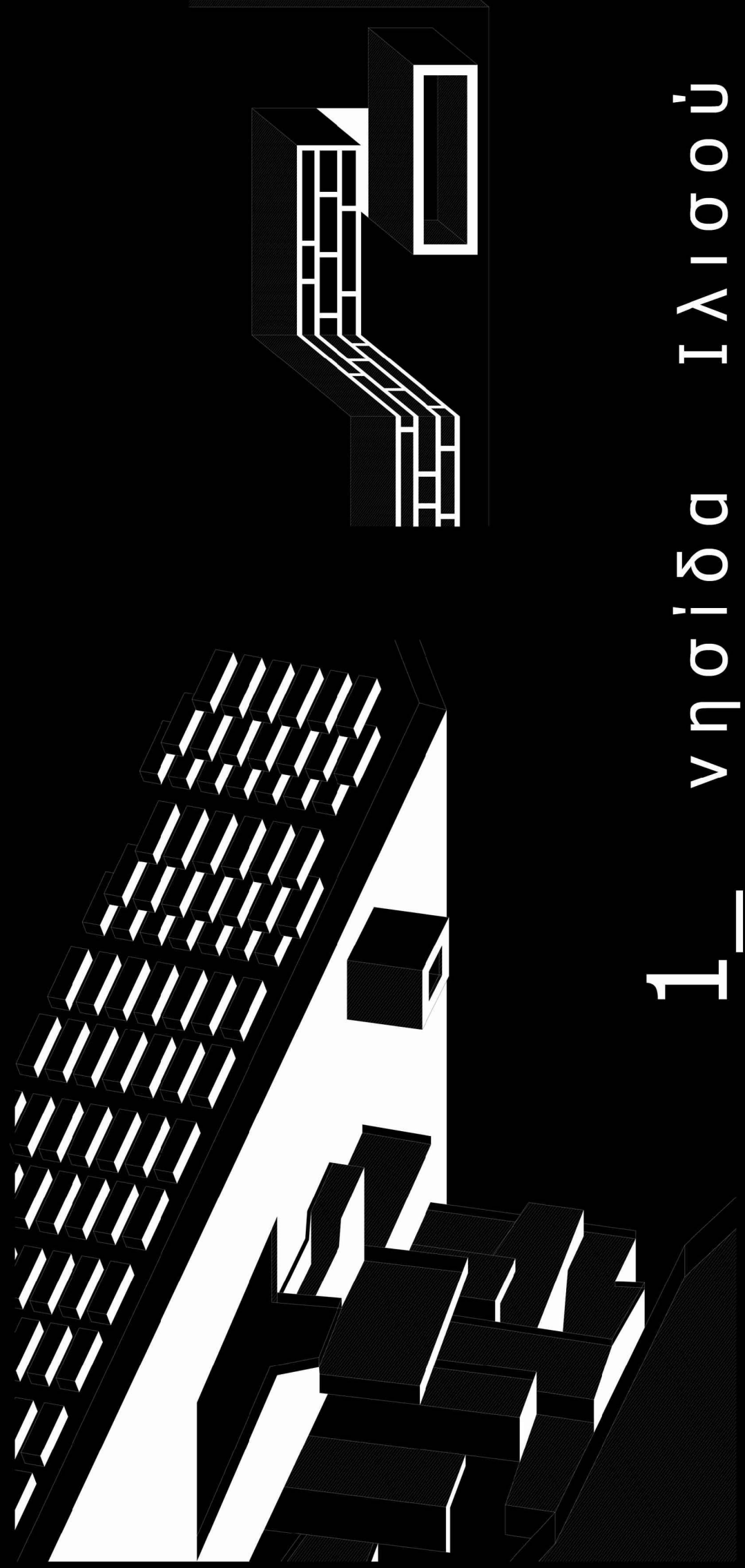
Κύρια αναφορά υπήρξε η σειρά αφηρημένων σχεδίων του αρχιτέκτονα Rick Gooding με τίτλο *Subterranea| Excavating spaces from the depths of the mind*. Πρόκειται για μια συλλογή από λεπτομερή σχέδια, καθένα από τα οποία αποτυπώνει έναν φανταστικό, υπόσκαφο κόσμο. Περίτεχνα τούνελ και μονοπάτια - λαβύρινθοι συντελούν σε έναν πυκνό, πολύπλοκο ιστό. Από τα σχέδια του Gooding προκύπτουν ξεκάθαροι χώροι, των οποίων η προσωπική μου απόδοση φαίνεται στα σκίτσα αριστερά.

Από τα σχέδια του R.Gooding και την ανάλυση της περιοχής που προηγήθηκε, προέκυψε η ιδέα του τείχους - ορίου με τον αστικό ιστό, το οποίο δημιουργεί έναν εσωστρεφή χώρο - κοιλότητα, αποδίδοντας με αυτόν τον τρόπο την ενδοσκοπική αίσθηση που χαρακτηρίζει το λόφο. Το όριο ενισχύεται με την παρουσία του νερού, στοιχείο το οποίο ήταν πάντα παρόν στα έργα πνευματικής αρχιτεκτονικής. Ο λόφος ανοίγεται προς τα νοτιοανατολικά, προς τη συνοικία του Μετς. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται χώροι με διαφορετικές ποιότητες *δημοτικότητας*, με την πιο δημόσια ζώνη να είναι η νησίδα του Ιλισού στην πλατεία του Καλλιμάρμαρου σταδίου και την πιο ιδιωτική ο ναός - χώρος μνήμης και το παρατηρητήριο της Αθήνας στο ψηλότερο σημείο του λόφου.

ΤΕΙΧΟΣ

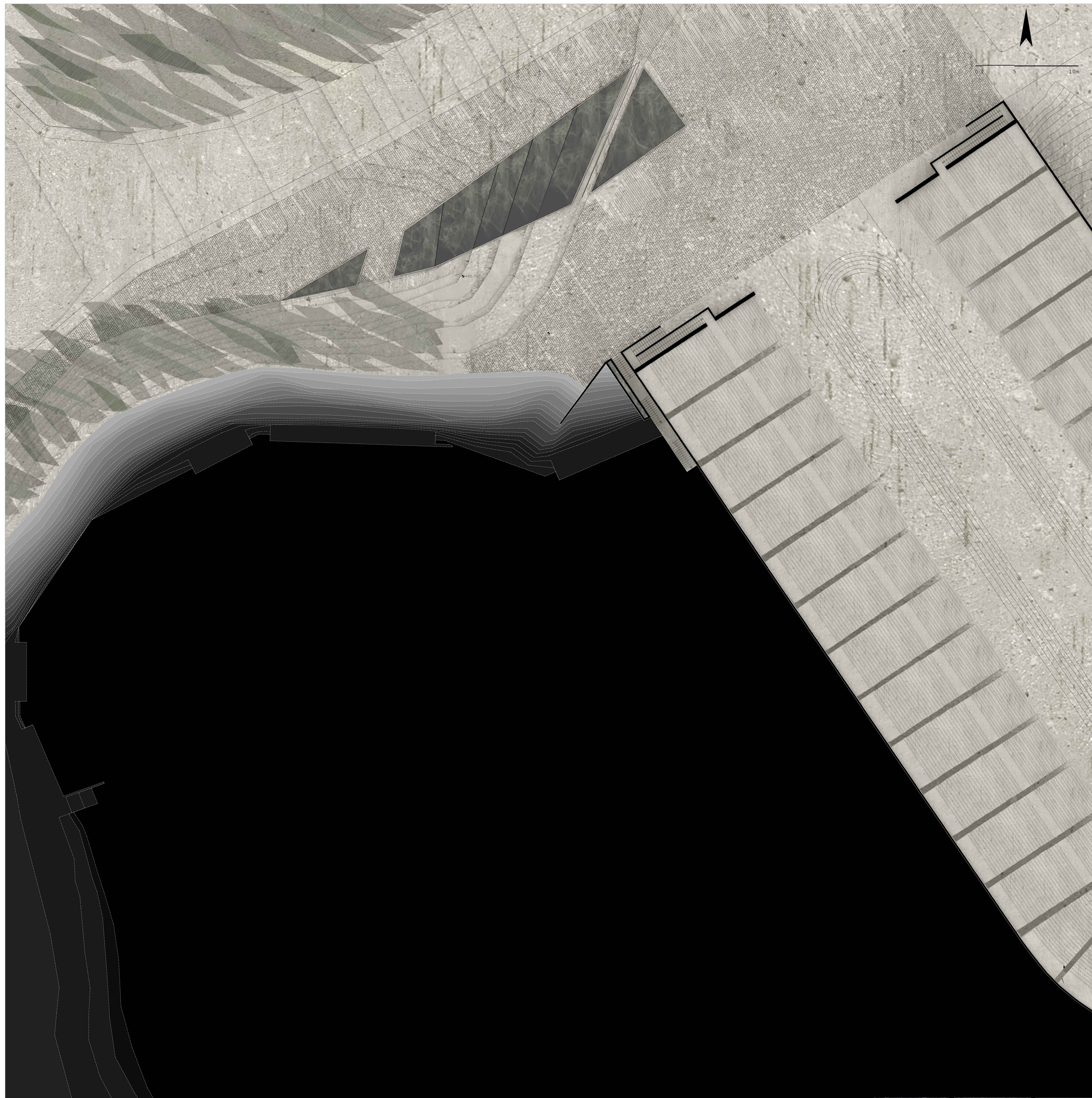

2_ κοιμητήριο

1_ νησίδα Ιλισού

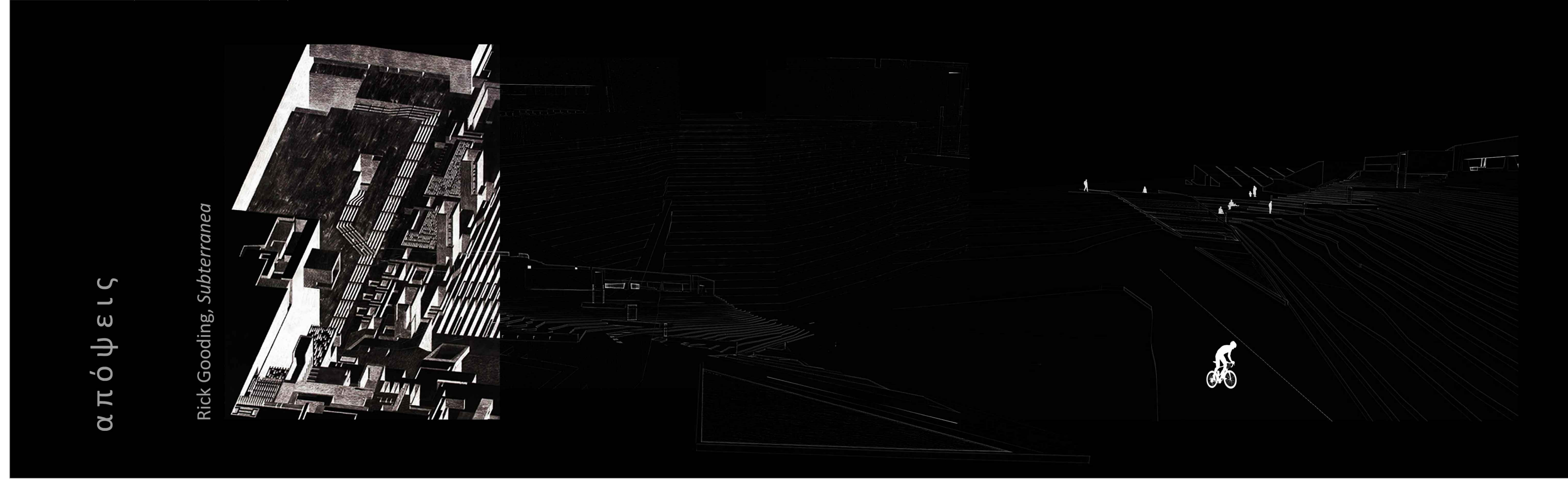
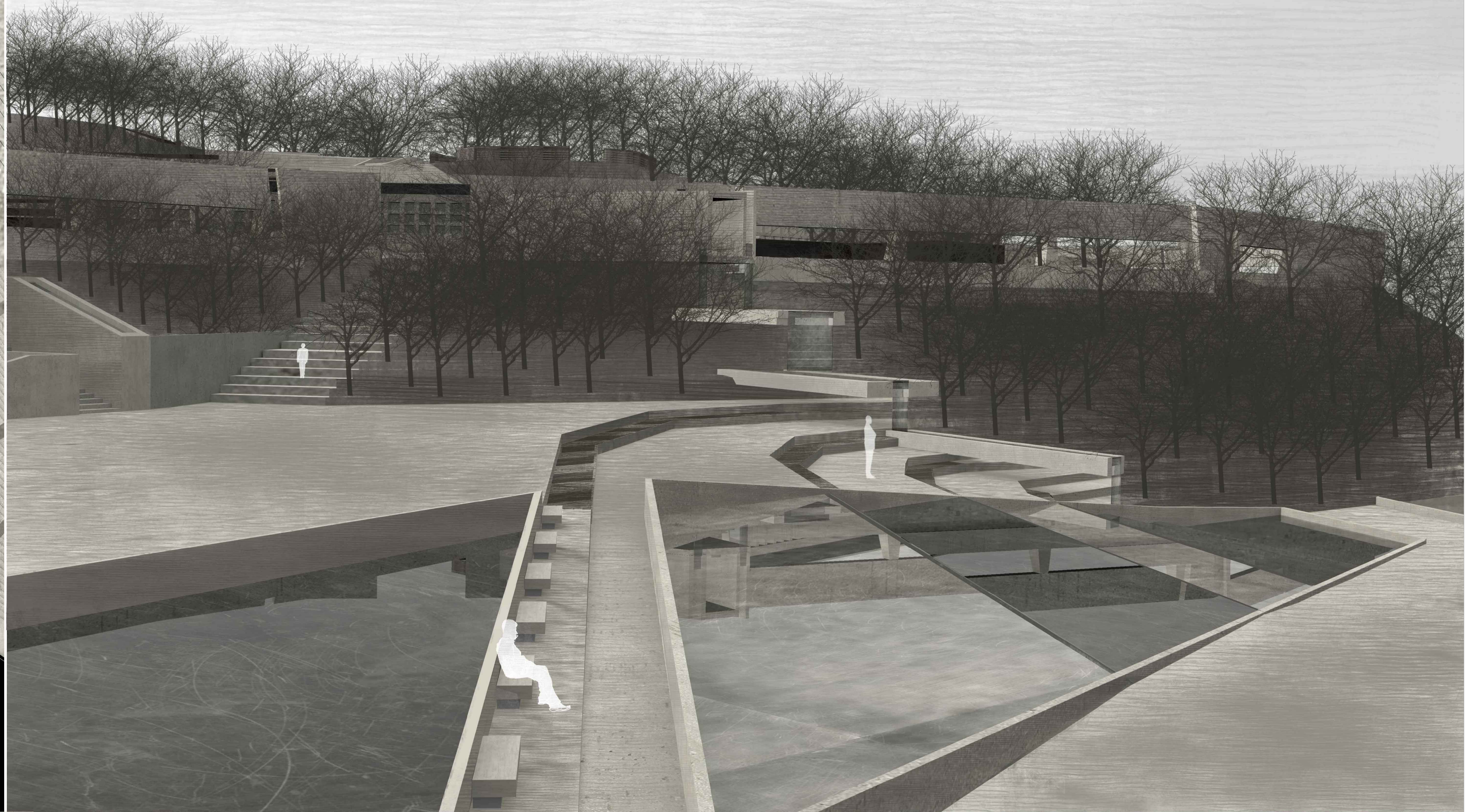
Με βάση την ερευνητική που προηγήθηκε, το νερό παρουσιάστηκε ως το όριο μεταξύ των δύο κόσμων, του υλικού και του πνευματικού. Στο νερό αντικατοπτρίζεται ο πάνω κόσμος και γίνεται κάτω κόσμος. Οι λεκάνες νερού που εμφανίζονται στη σύνθεση, αφενός λαμβάνουν το νερό της βροχής εμποδίζοντας το να τρέξει προς το εσωτερικό των χώρων και αφετέρου συμβολίζουν το διαχωρισμό του πάρκου από την υπόλοιπη πόλη.

1_νησίδα Ιλισού

διάγραμμα τείχους και λεκανών νερού

[λεπτομέρεια καθίσματος]

- ΕΚΤΡΟΦΕΡΑ ΠΡΟΚΑΤΕΚΤΑΜΕΝΟ ΤΙΜΟΝ
- ΠΑΡΚΕΤ
- ΡΕΥΤΟΡΟΝΙΔΙΑ ΕΠΙΣΤΙΝΕ ΡΕΤΙΝΕ
- ΤΕΙΧΟΠΟΝΙΔΙΑ
- ΚΟΚΚΙΟΤΗ ΡΑΒΔΟΙ
- ΠΛΑΚΕΣ ΔΙΑΠΕΡΑΤΟΙ ΕΚΤΡΟΦΕΡΑΤΟΙ
- ΧΑΛΥΒ
- ΟΔΑΙΣΜΕΝΟ ΕΚΤΡΟΦΕΡΑ
- ΚΑΡΝΟΙ

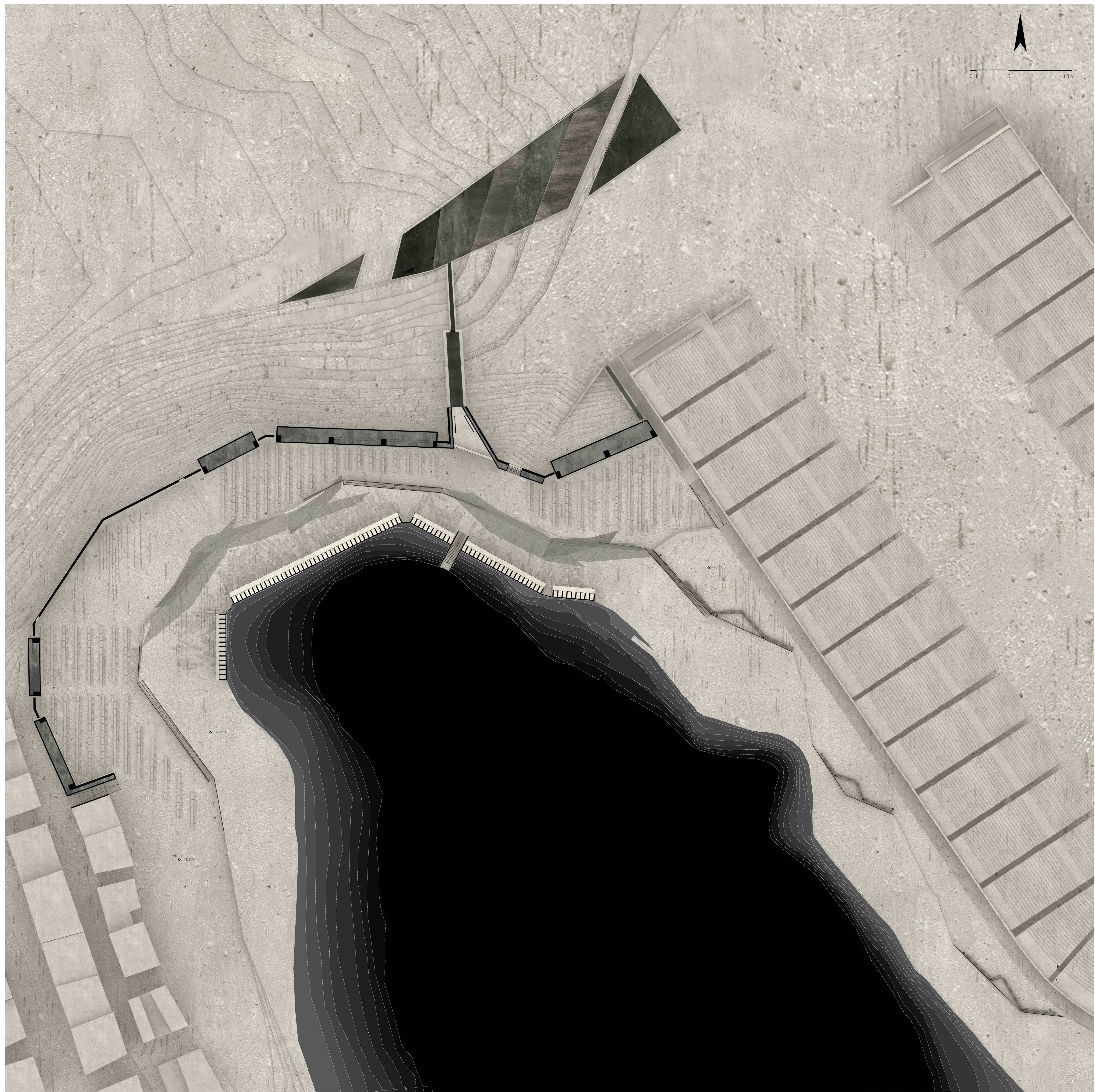
απόψεις

Rick Gooding, Subterranea

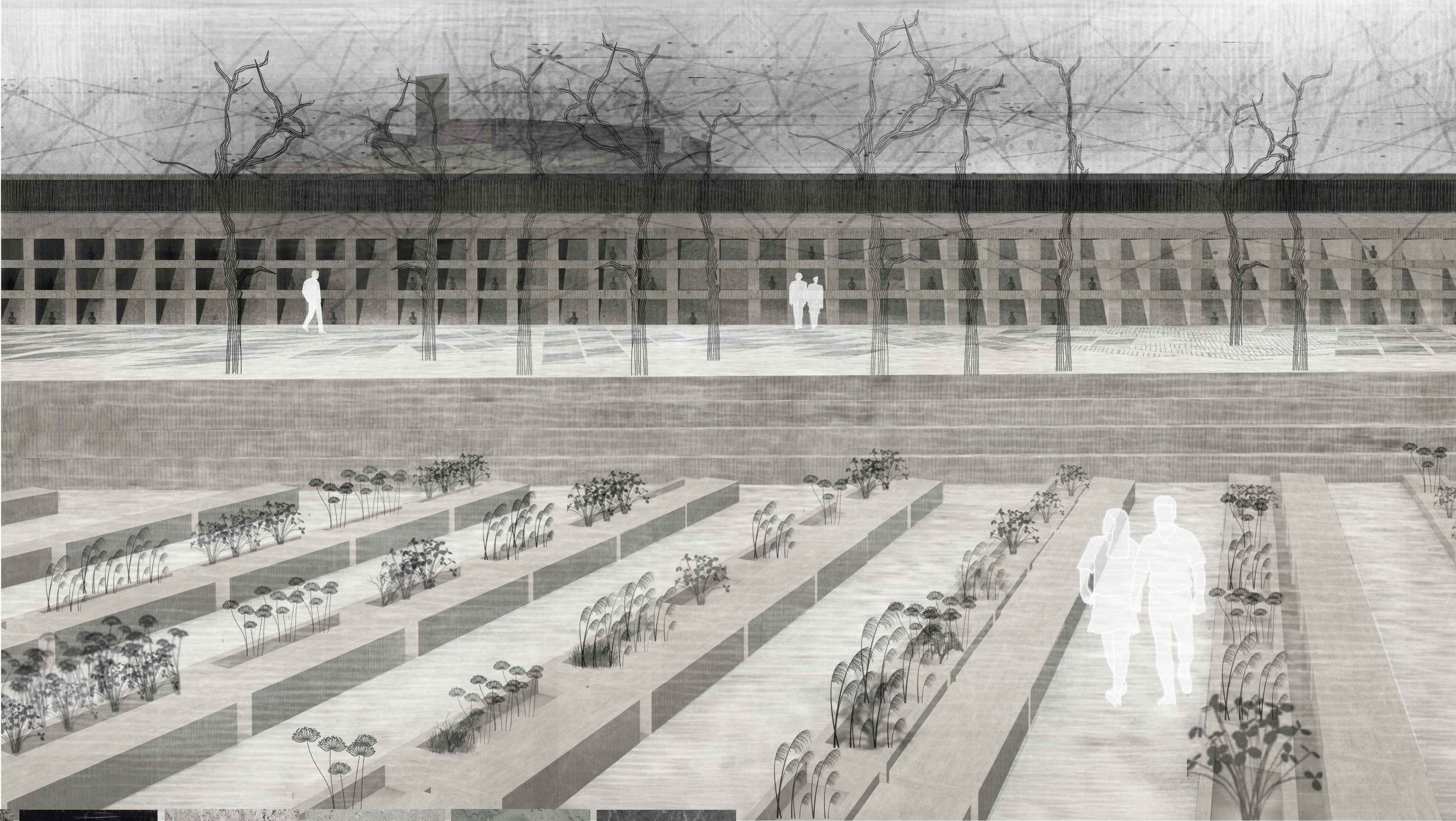
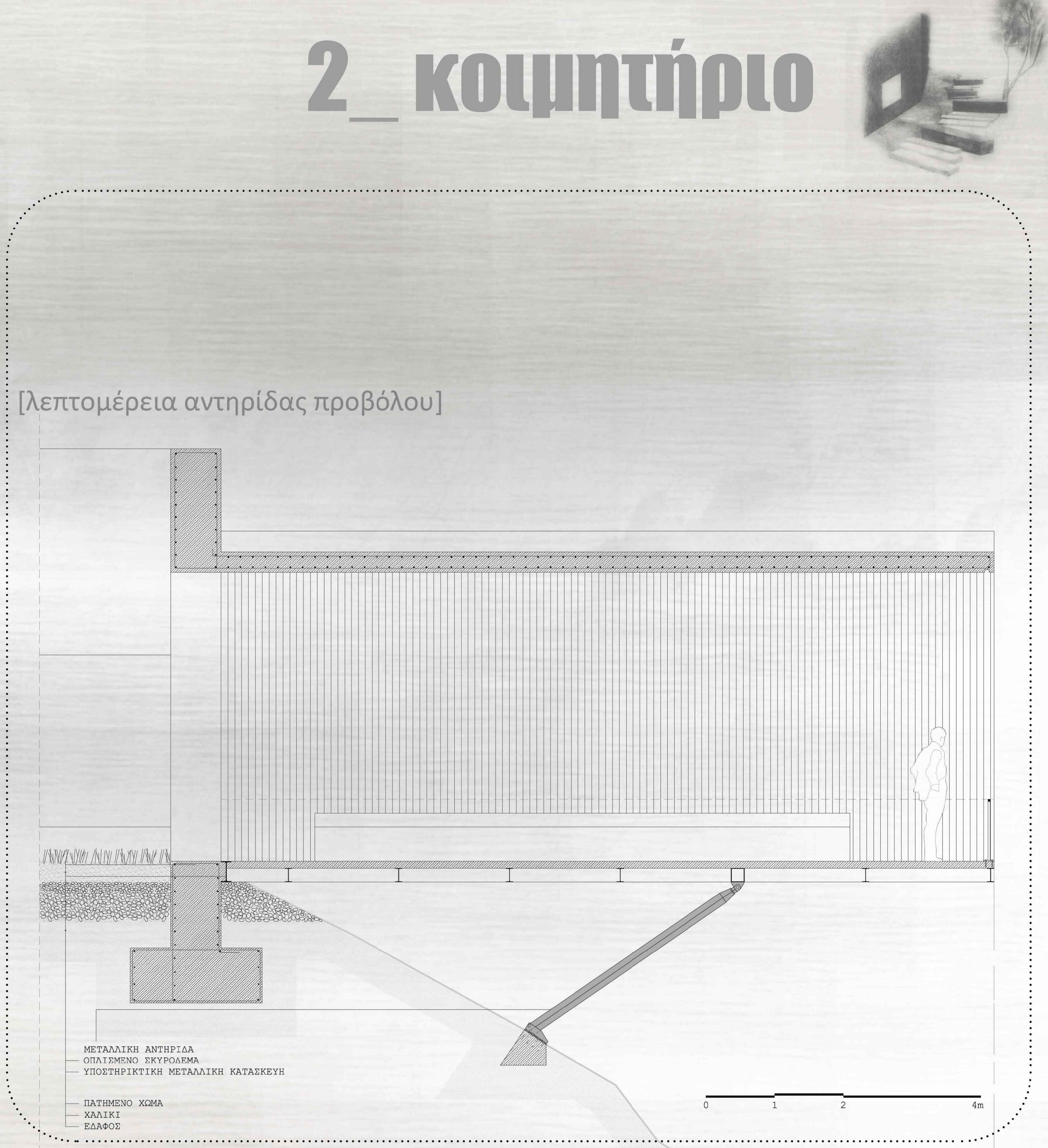
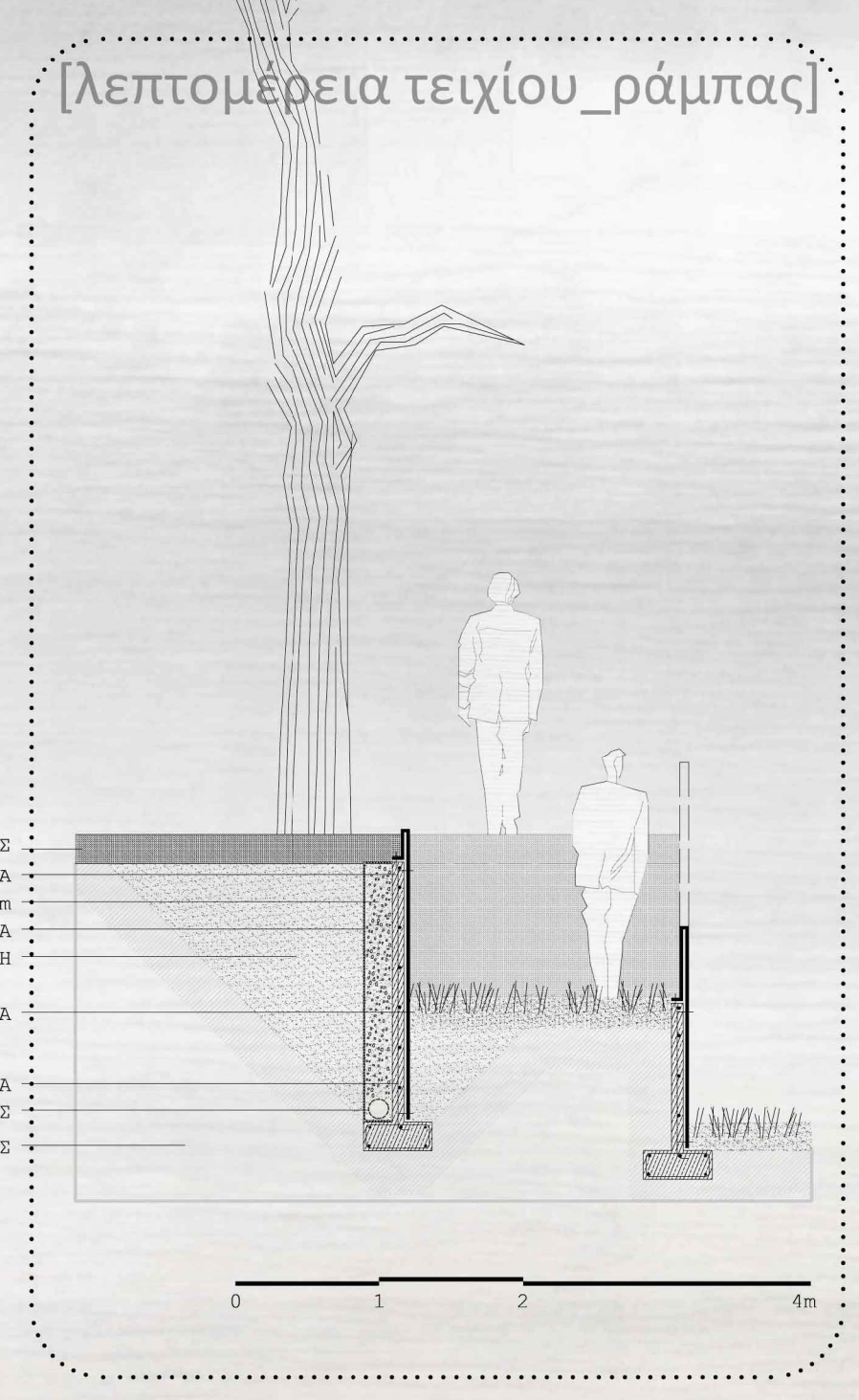
υλικά_υφές

απόψεις

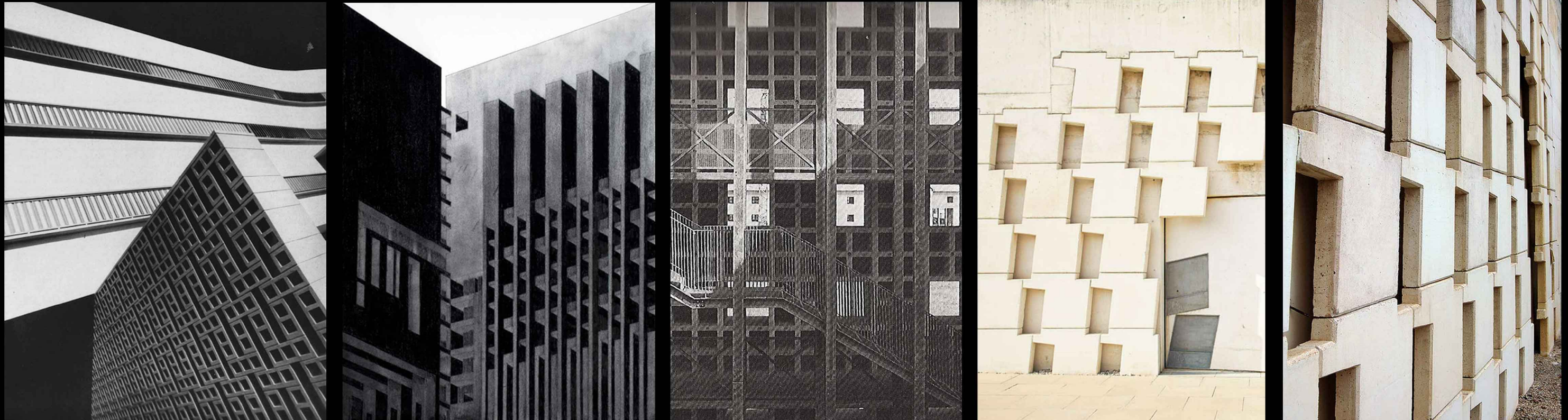

Το τείχος που ορθώνεται αποδίδει μια διαχωρισμένη χωρική ανάγνωση προς την πόλη, υποδηλώνοντας την εξέλιξη μιας άλλης κατάστασης εντός των τειχών. Εσωτερικά, δημιουργούνται ανοίγματα, που στρέφουν το βλέμμα του παρατηρητή προς επιλεγμένες θέες, όπως ο λόφος της Ακρόπολης, η συνοικία του Μετά ο Λυκαβηττός. Ο «κατοικημένος» από μνήμες τοίχος, με τις εσχές για την τοποθέτηση προσωπικών ενθυμίων, εκφράζει ότι τέτοιοι χώροι αποτελούν τόπους περισυλλογής και ανάμνησεων. Η συνεχής επανάληψη της όμοιας μονάδας του κενταφίου με τον προσωπικό χώρο φύτευσης, δημιουργούν την αίσθηση ενός συνόλου.

αναφορές

Richard Neutra, Karachi Embassy_ Rick Gooding, Subterranea_ Aldo Rossi, San Cataldo Cemetery_ Enric Miralles, Igualada Cemetery

υλικά_υφές

εσωτερικά

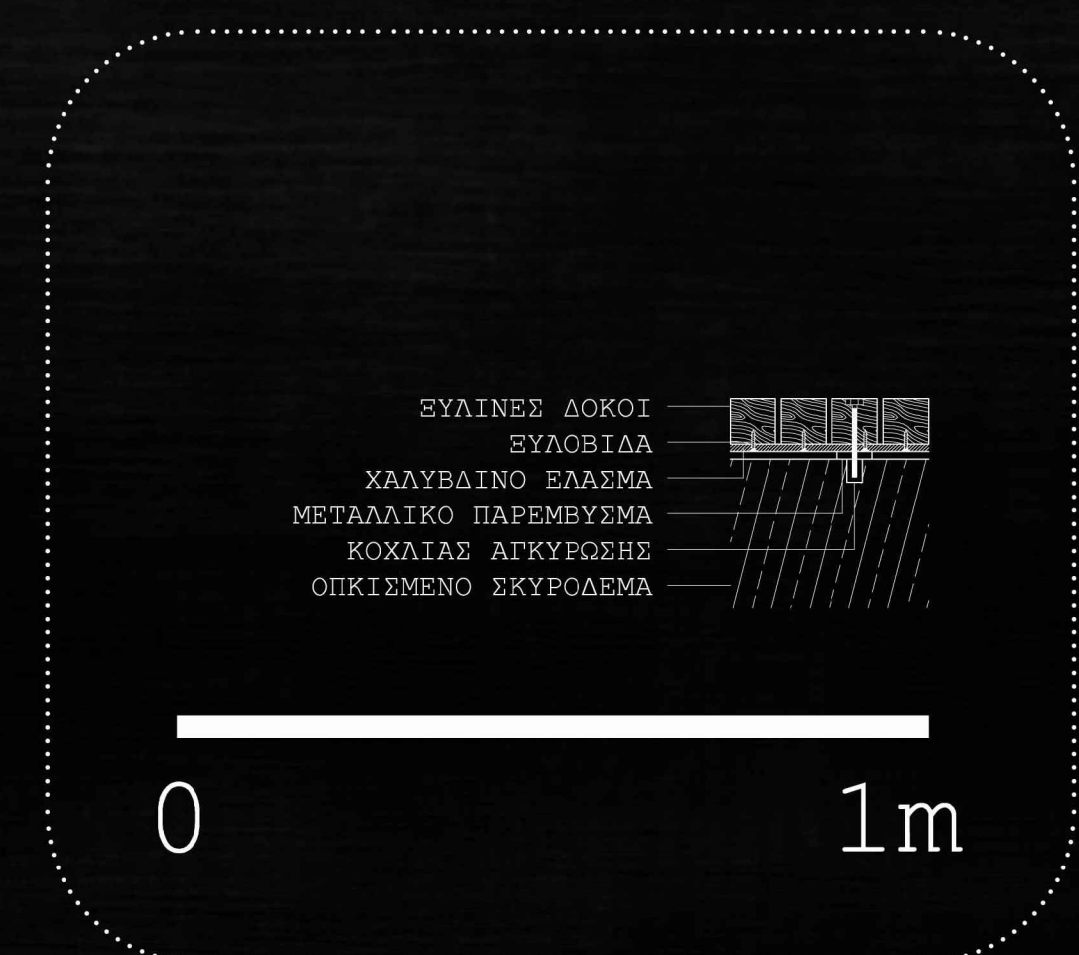
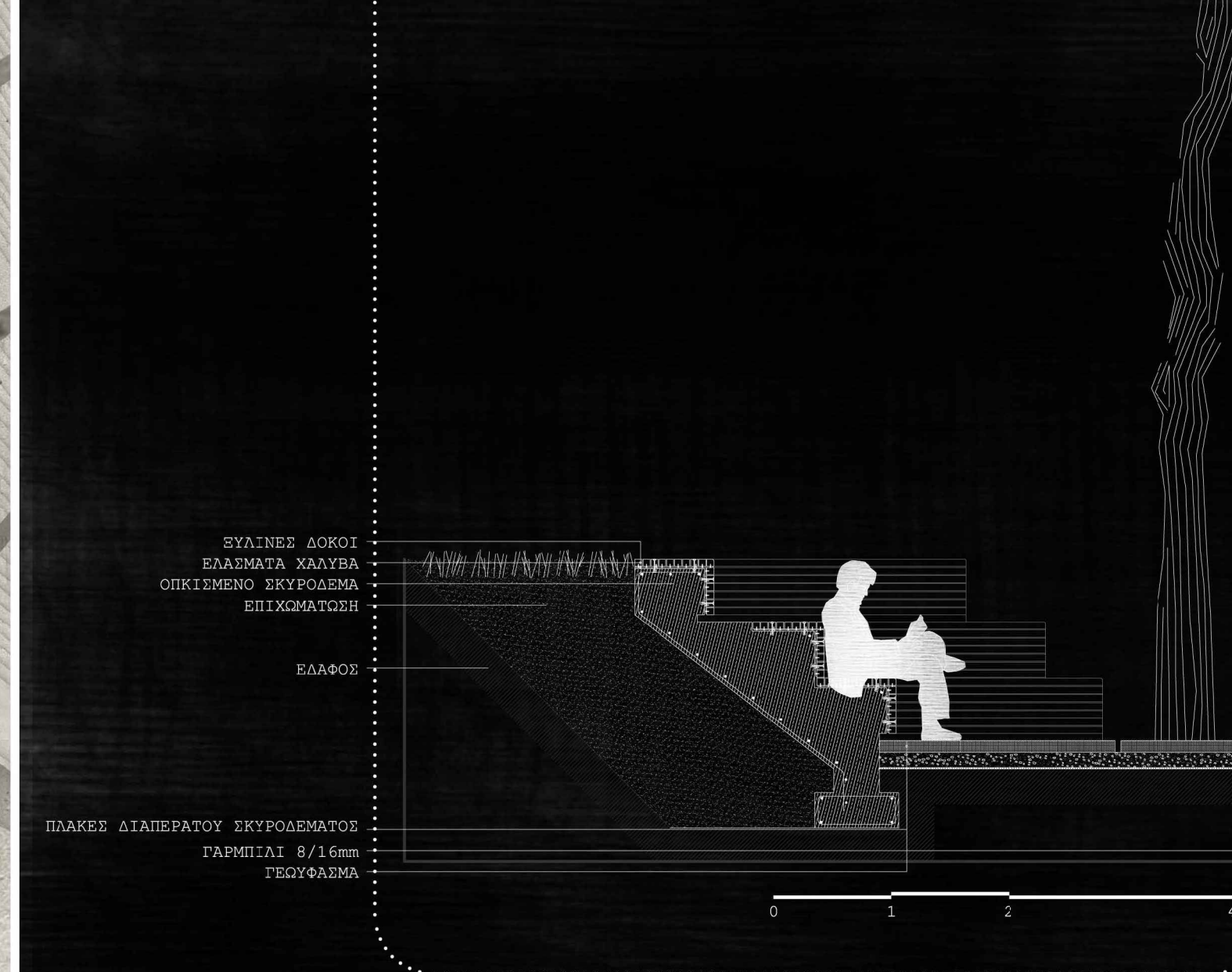

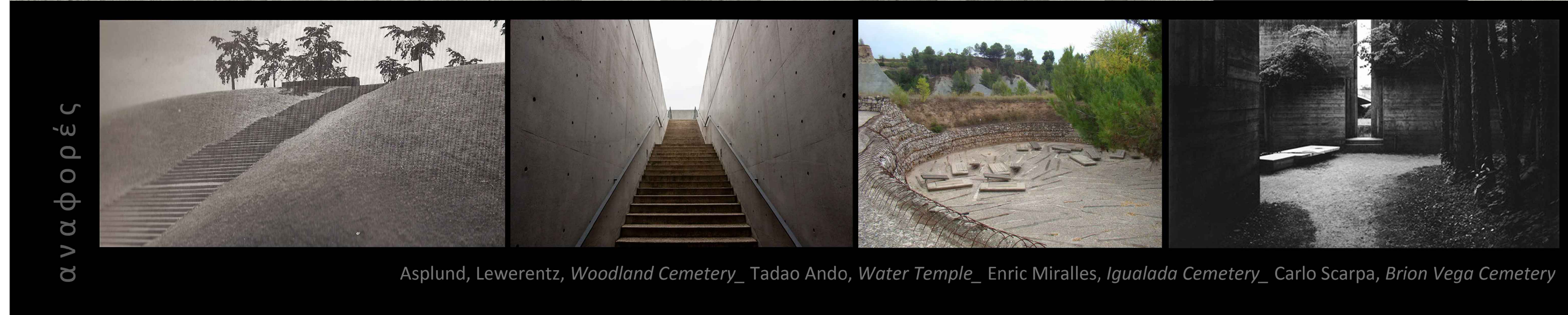
3_ πλατεία

[λεπτομέρεια καθίσματος πλατείας]

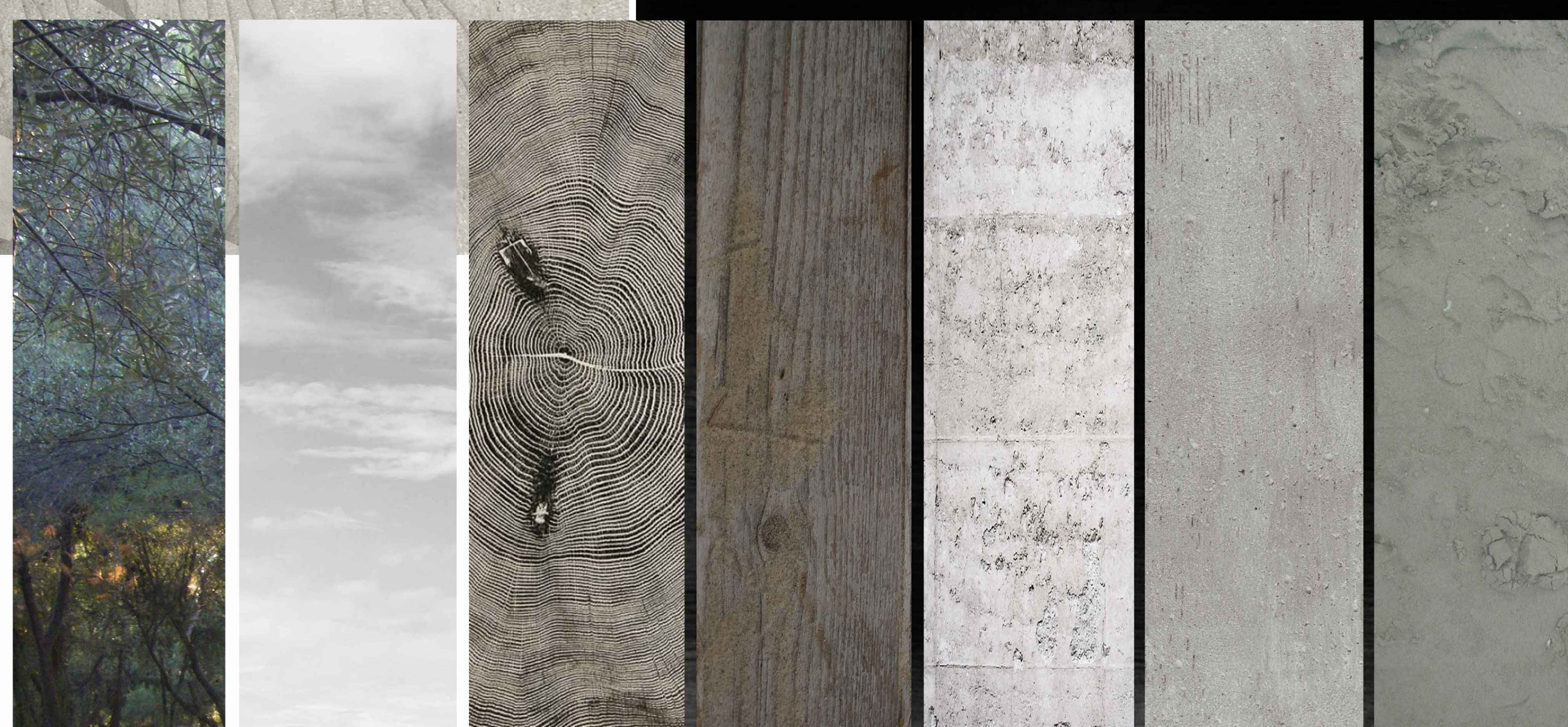
Μια σκάλα διευκολύνει την ανάβαση στον υπερυψωμένο σε σχέση με το λόφο κήπο της περισυλλογής, όπου το μάτι μπορεί να περιτλανηθεί στην ανοικτή θέα. Τα μαλακά υλικά (ξύλο, πατημένο χώμα, φύτευση) συνδιαμορφώνουν έναν οικειοποιήσιμο, προσωπικό χώρο αλλά και έναν τόπο συνάντησης. Στα καθίσματα της πλατείας, η σκληρή επιφάνεια του σκυροδέματος επενδύεται με τη μαλακή επιφάνεια του ξύλου.

αναφορές

Asplund, Lewerentz, Woodland Cemetery_ Tadao Ando, Water Temple_ Enric Miralles, Igualada Cemetery_ Carlo Scarpa, Brion Vega Cemetery

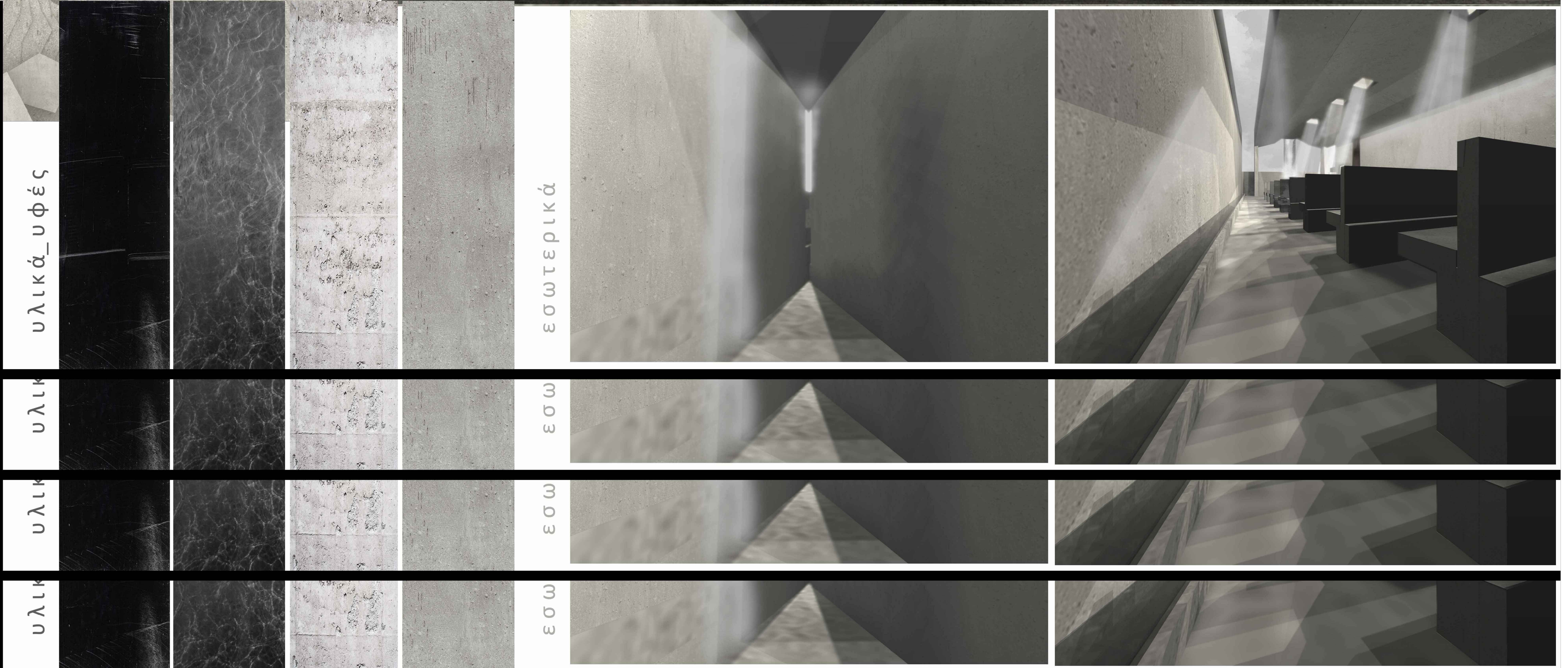
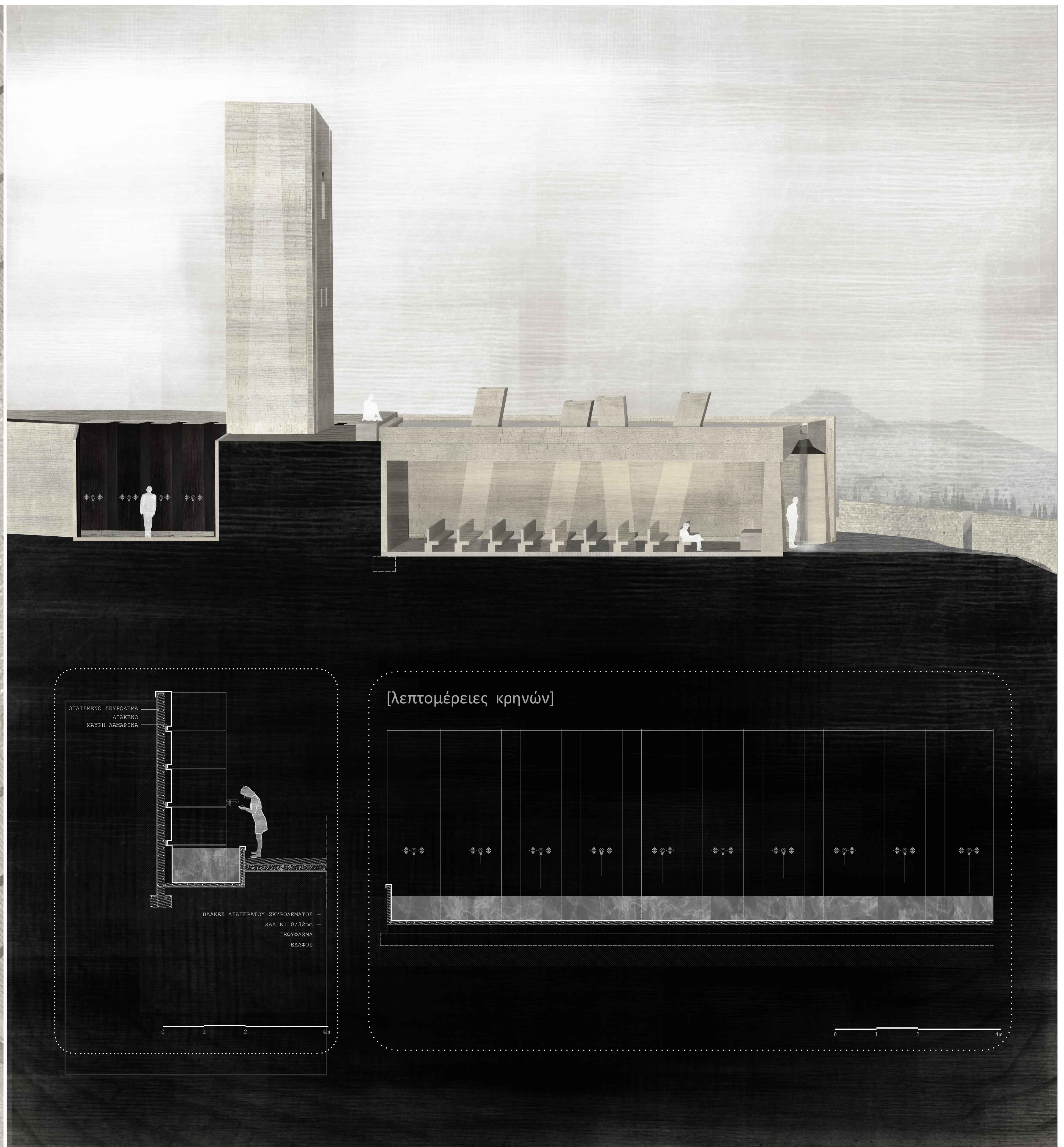
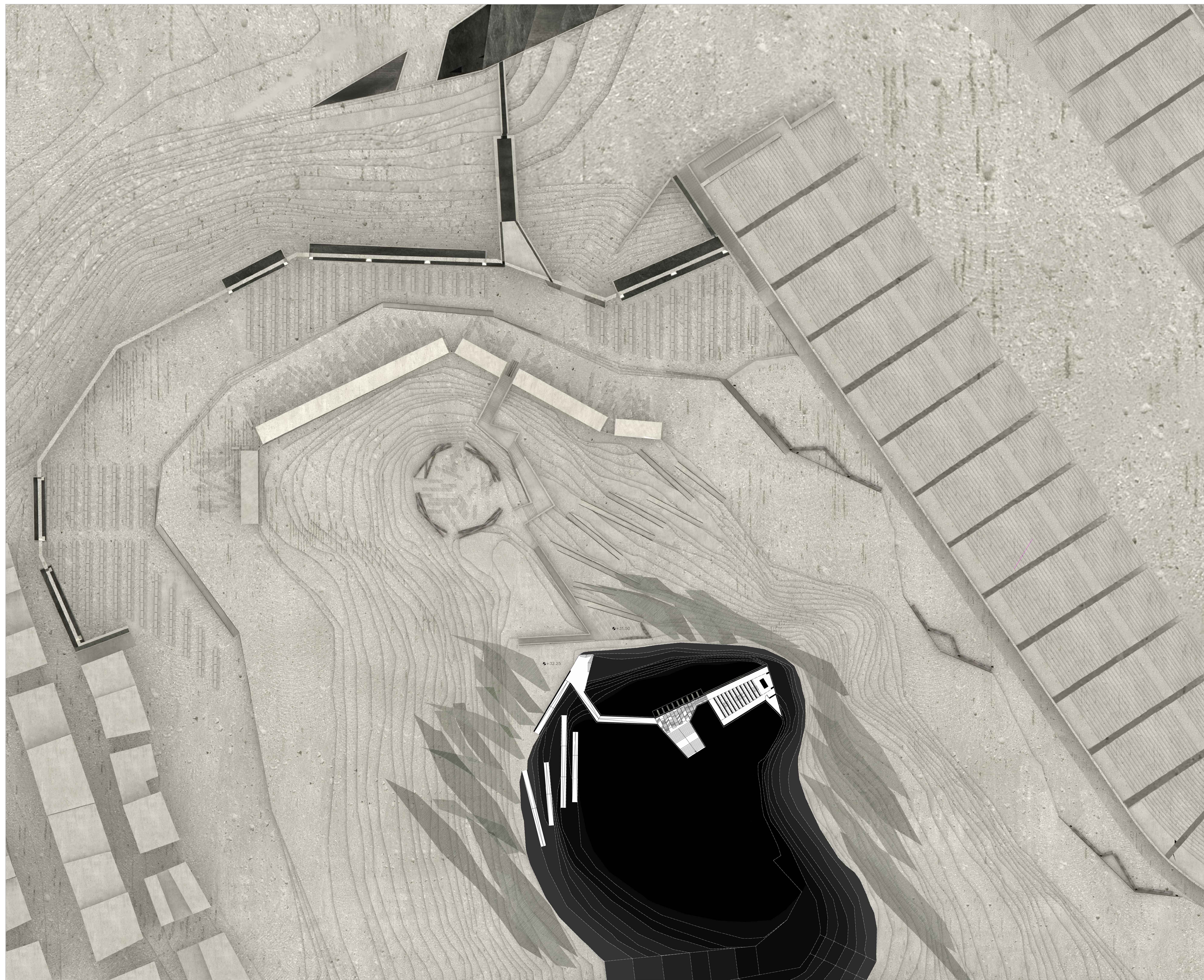
υλικά

σκέτσα

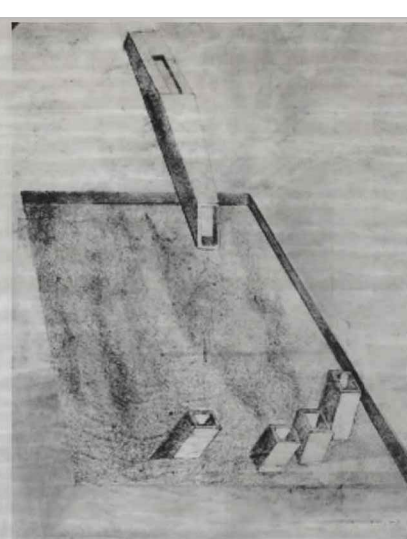

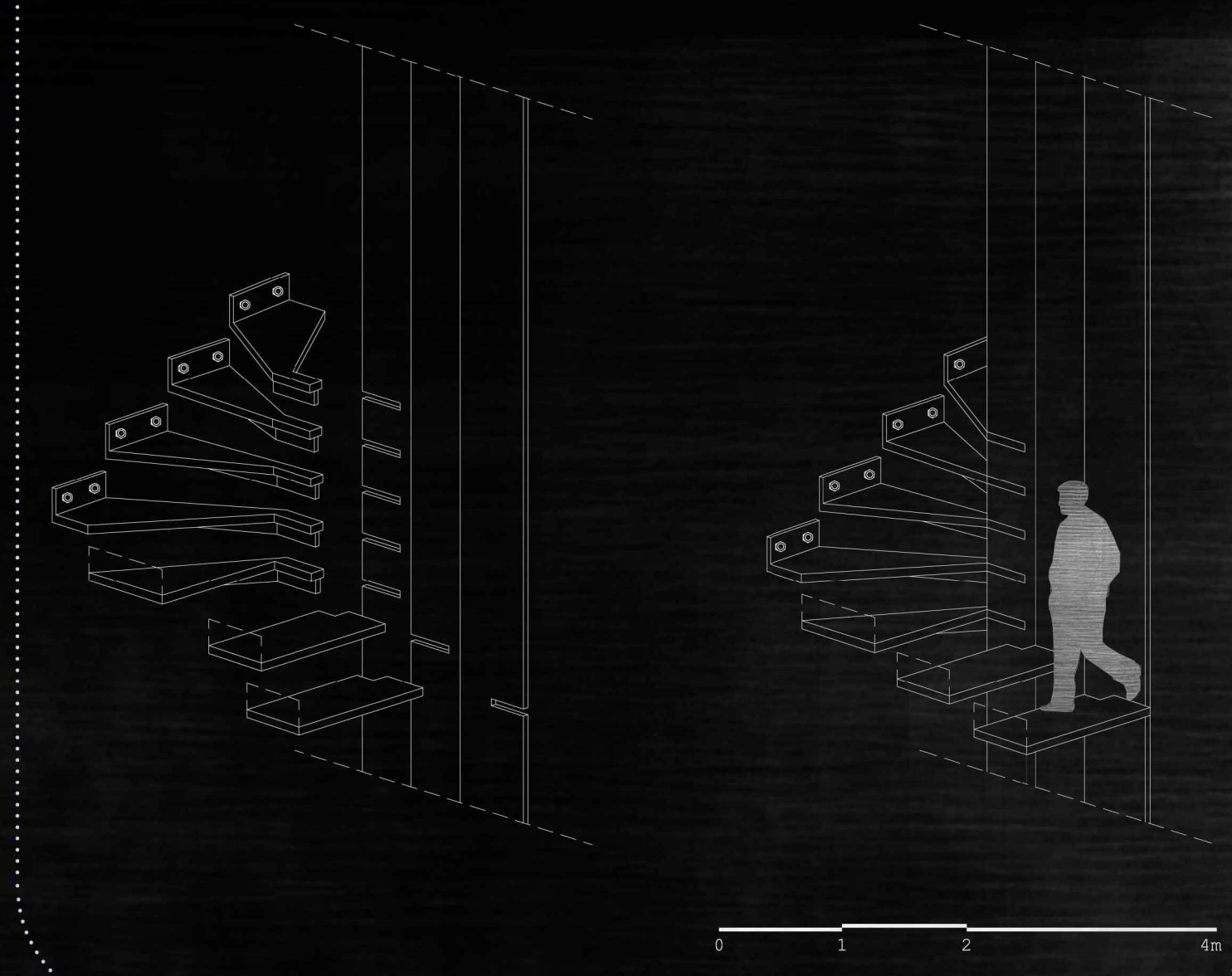
5_ παρατηρητήριο

τοπόσημο

[λεπτομέρεια στήριξης κλίμακας παρατηρητηρίου]

Μια σπειροειδής κλίμακα ανεβάζει τον επισκέπτη στο επίπεδο του παρατηρητηρίου, όπου έχει ελεύθερη θέαση όλης της πόλης πέρα από το λόφο. Το άνοιγμα στην οροφή καθοδηγεί το βλέμμα του προς τον ουρανό, συμβάλλοντας στην ανάταση του. Το σπλισμένο σκυρόδεμα, ως συμπαγές υλικό, απορροφάει το φως τονίζοντας το δίπολο φωτός - σκιάς. Η πεπαλαιωμένη λαμαρίνα από την οποία είναι κατασκευασμένη η κλίμακα, αναφέρεται στο πεπερασμένο και τη φθορά.

σκίτσα_αναφορές

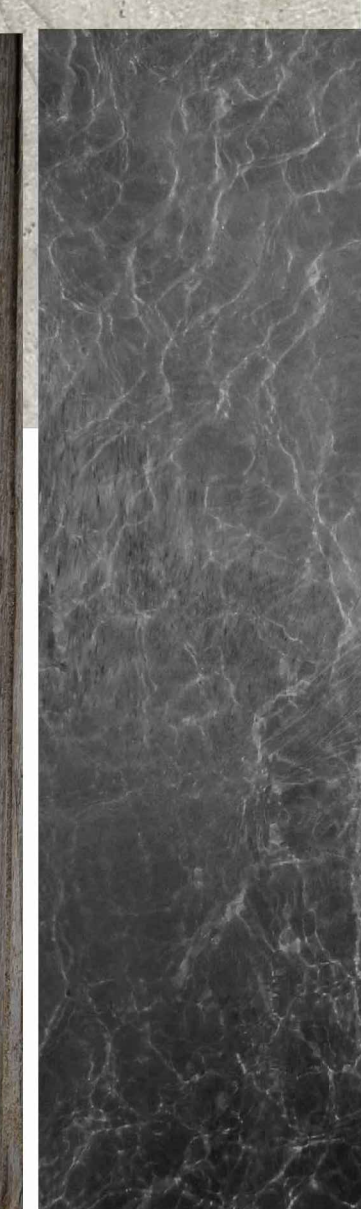

Zumthor, Bruder Klaus

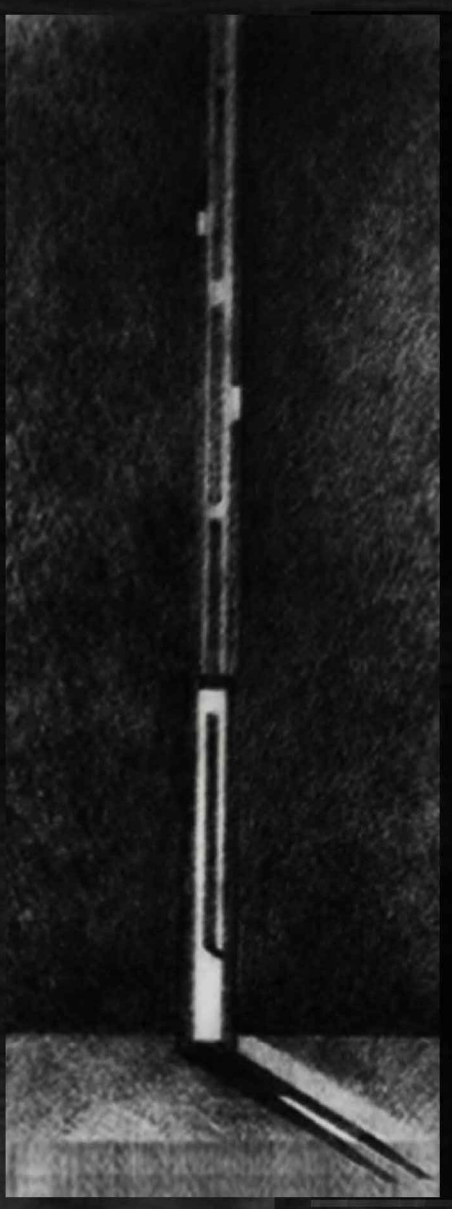

λόφος Φιλοπάππου

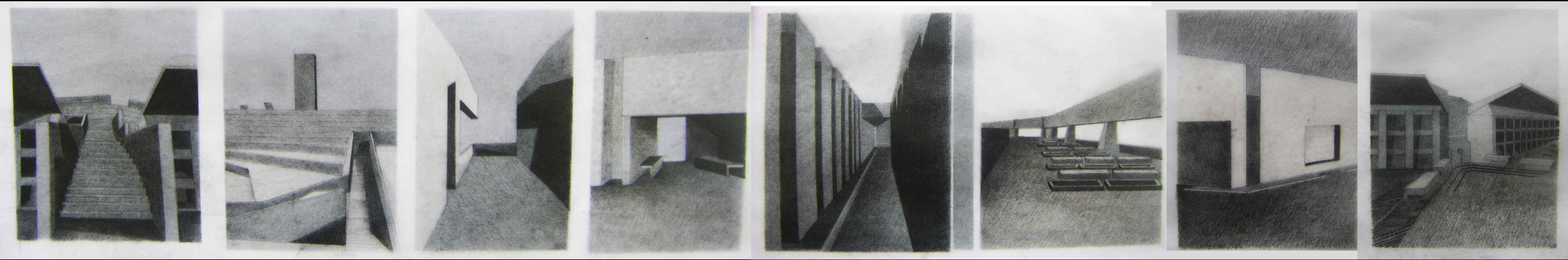
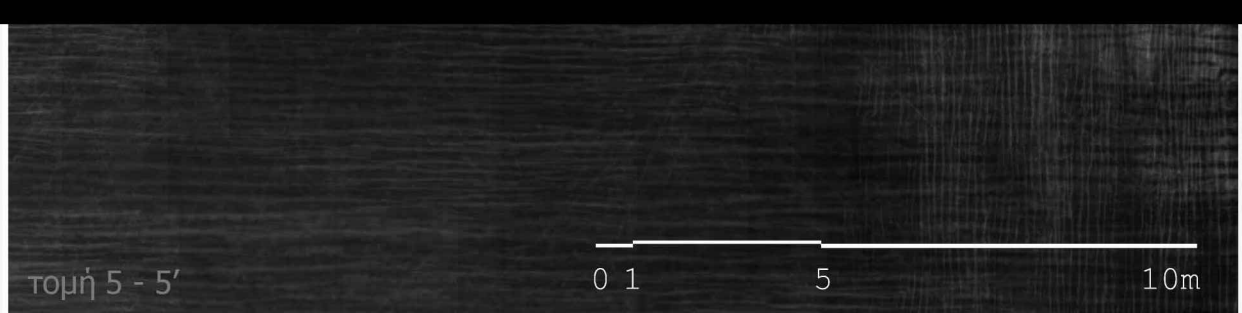
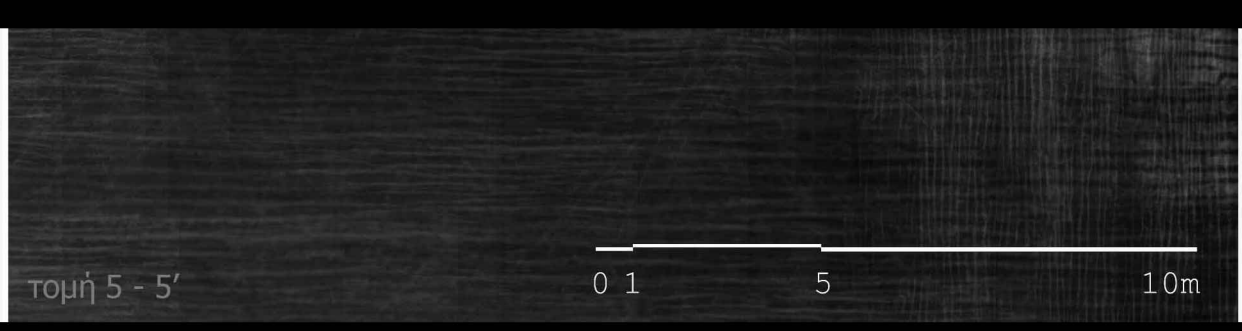
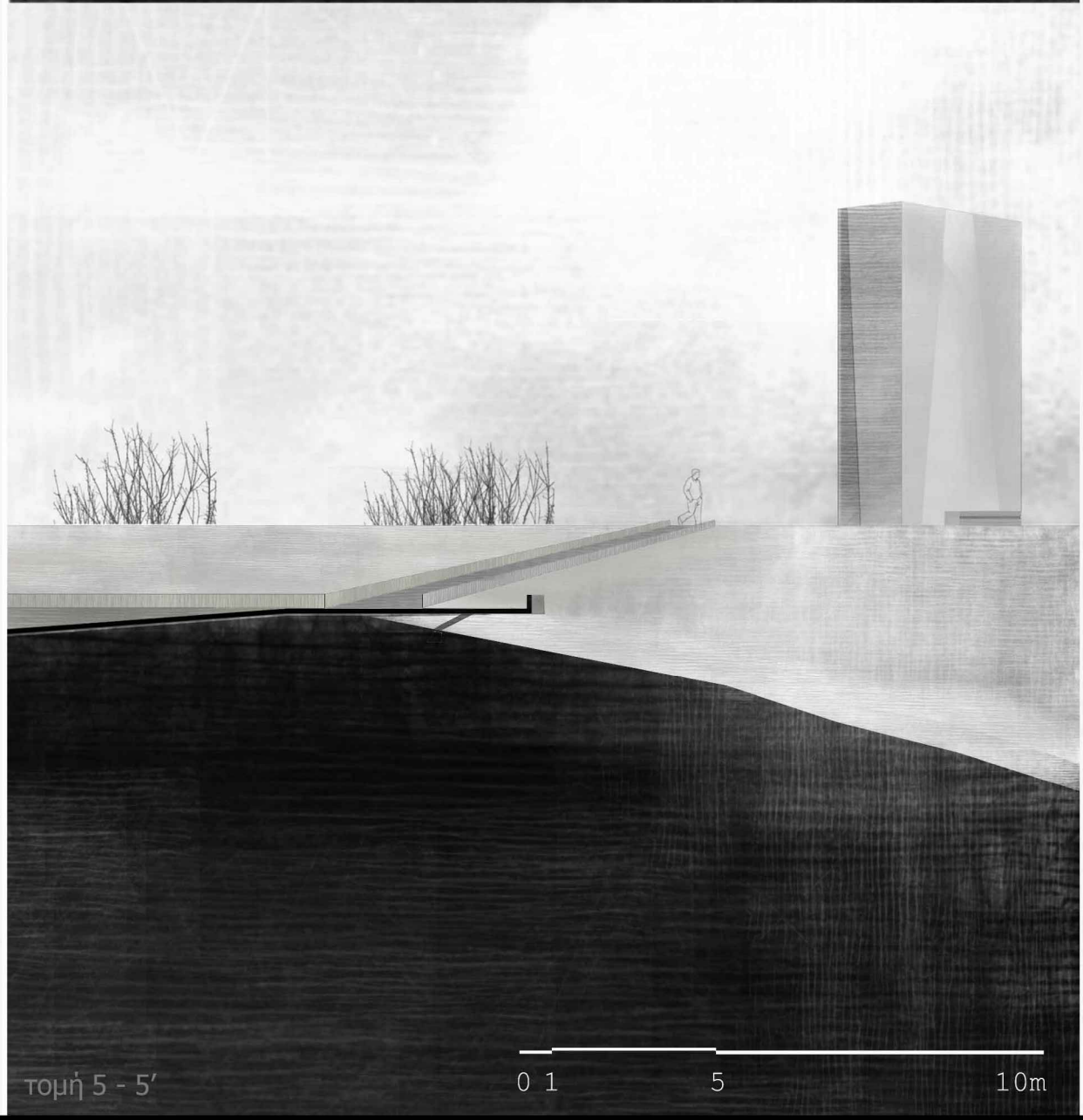
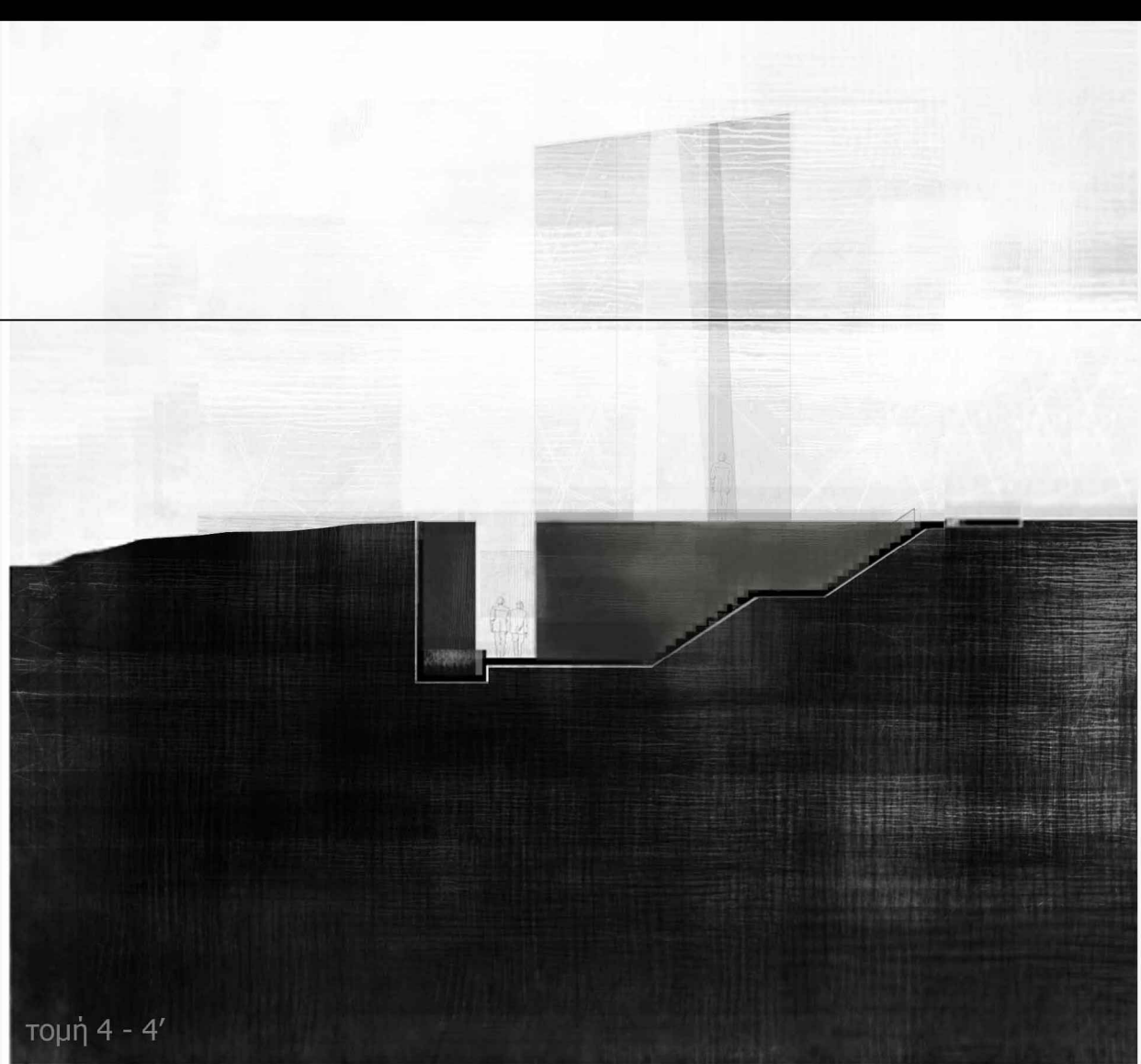
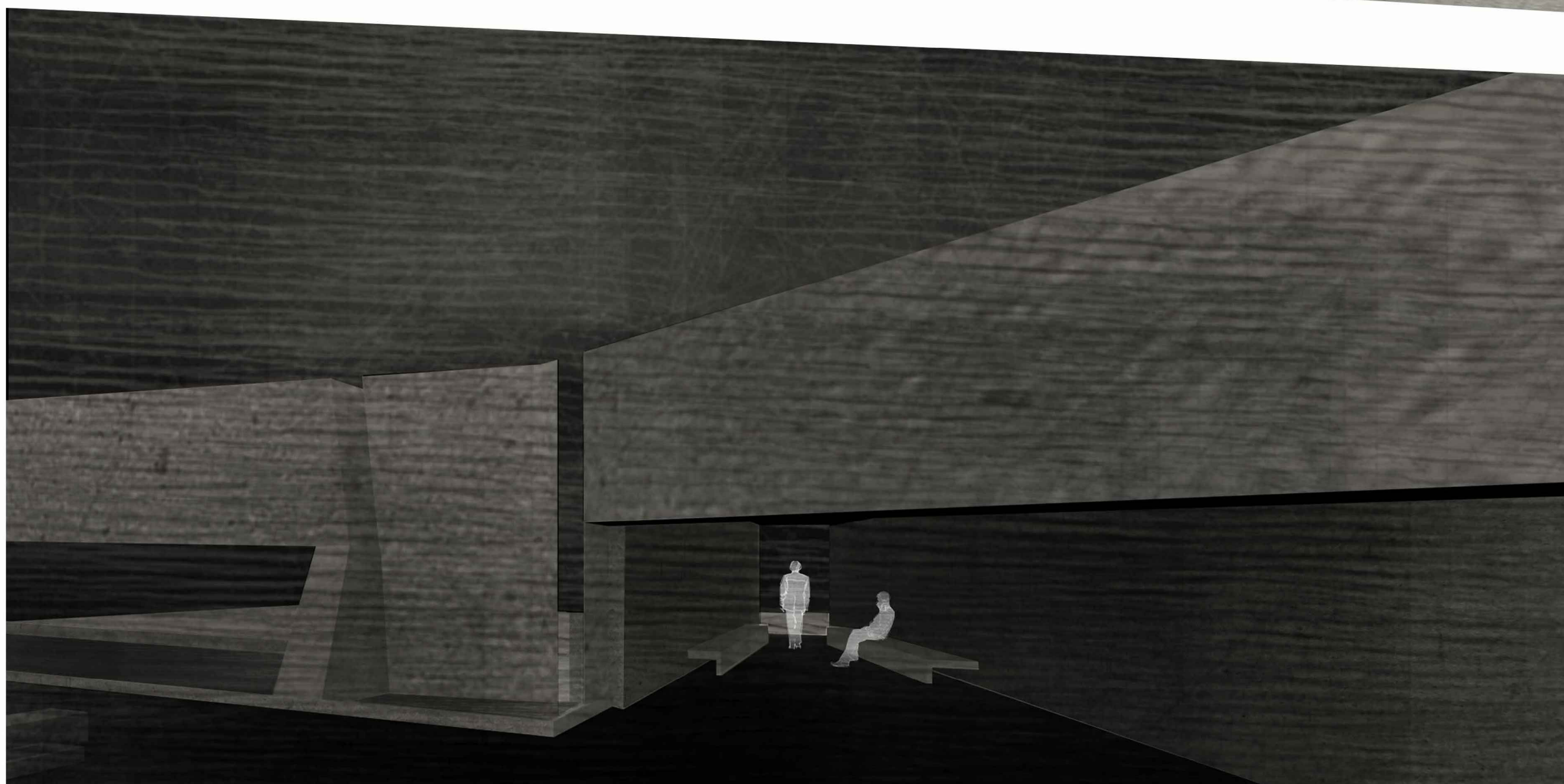
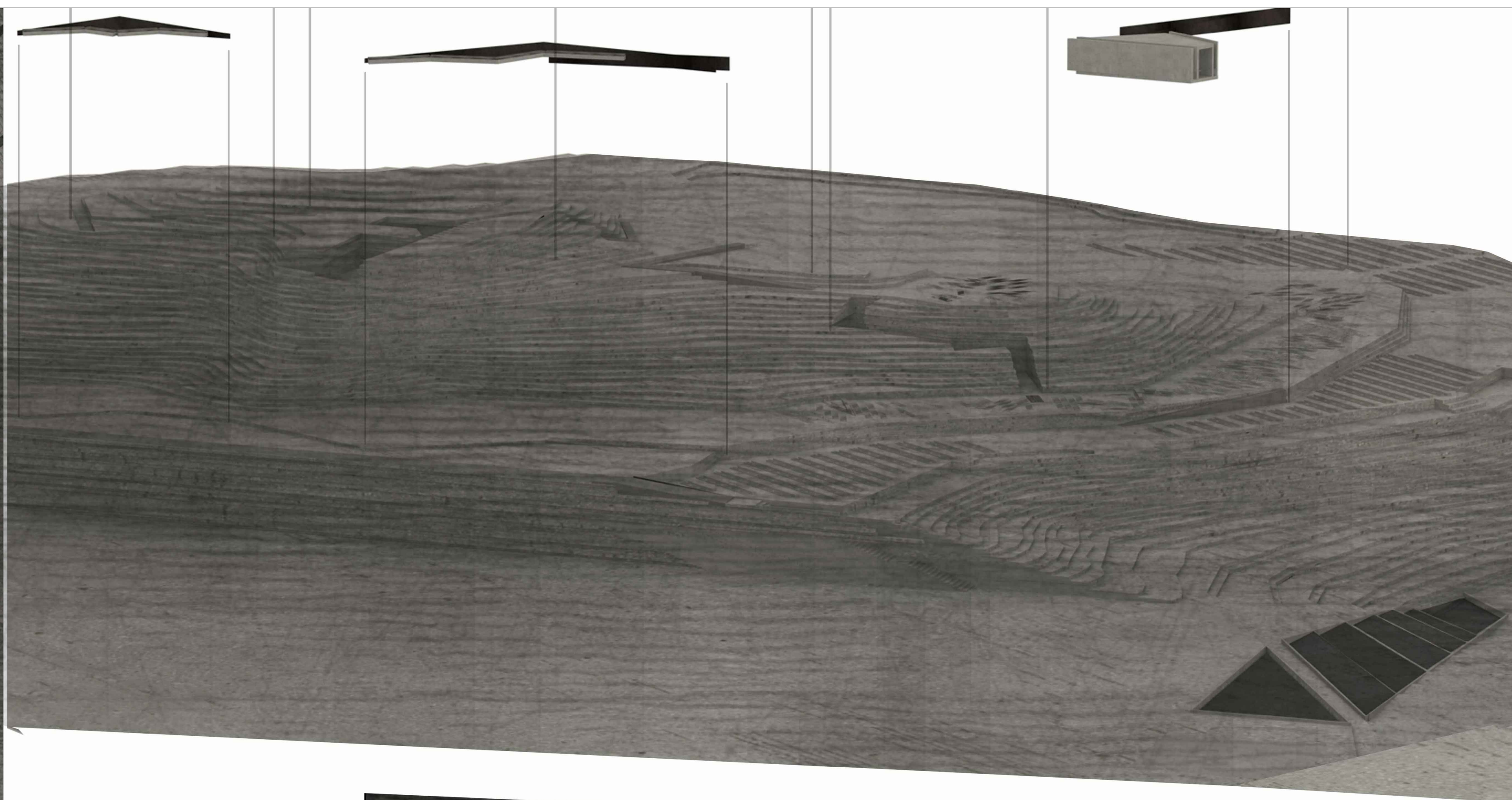
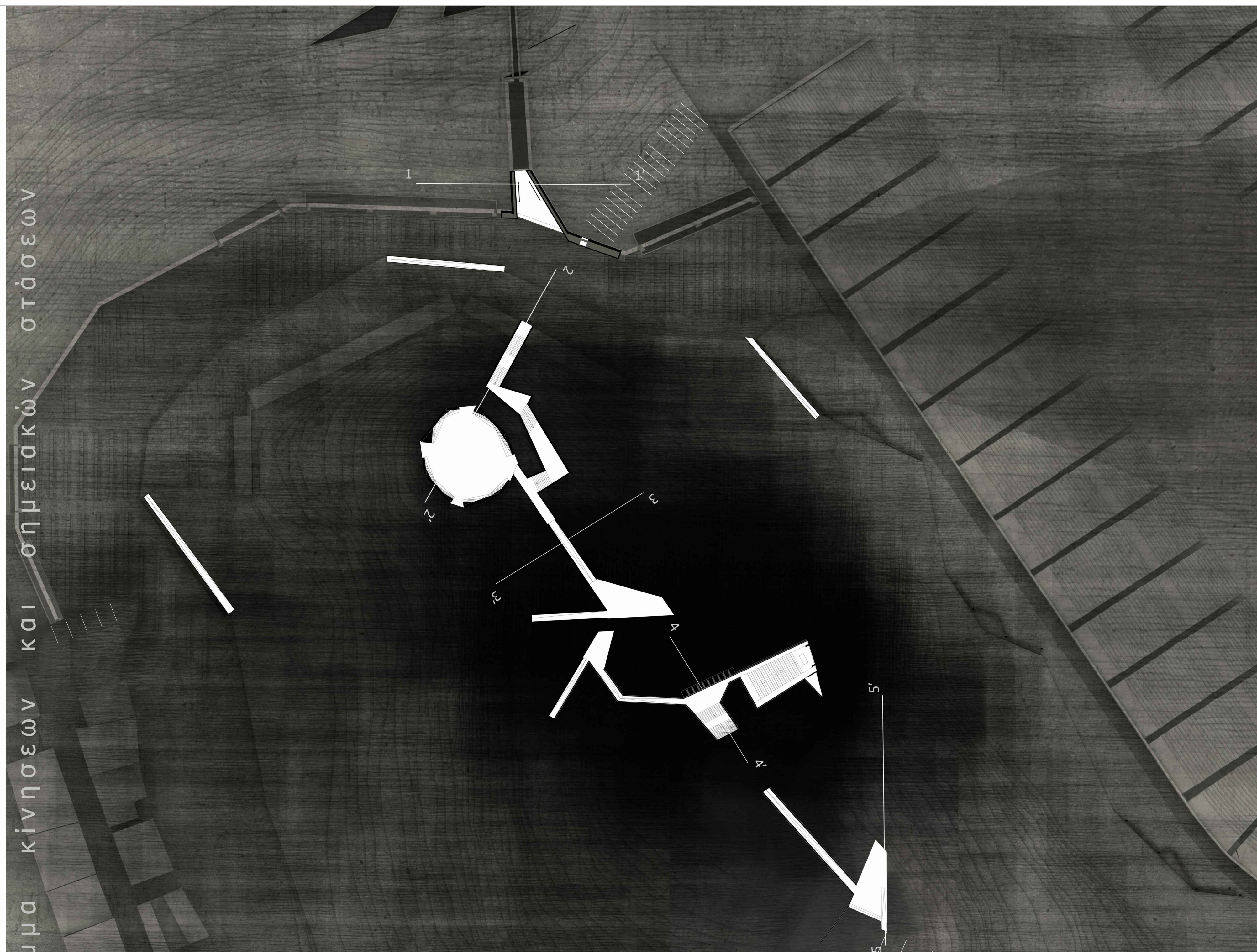
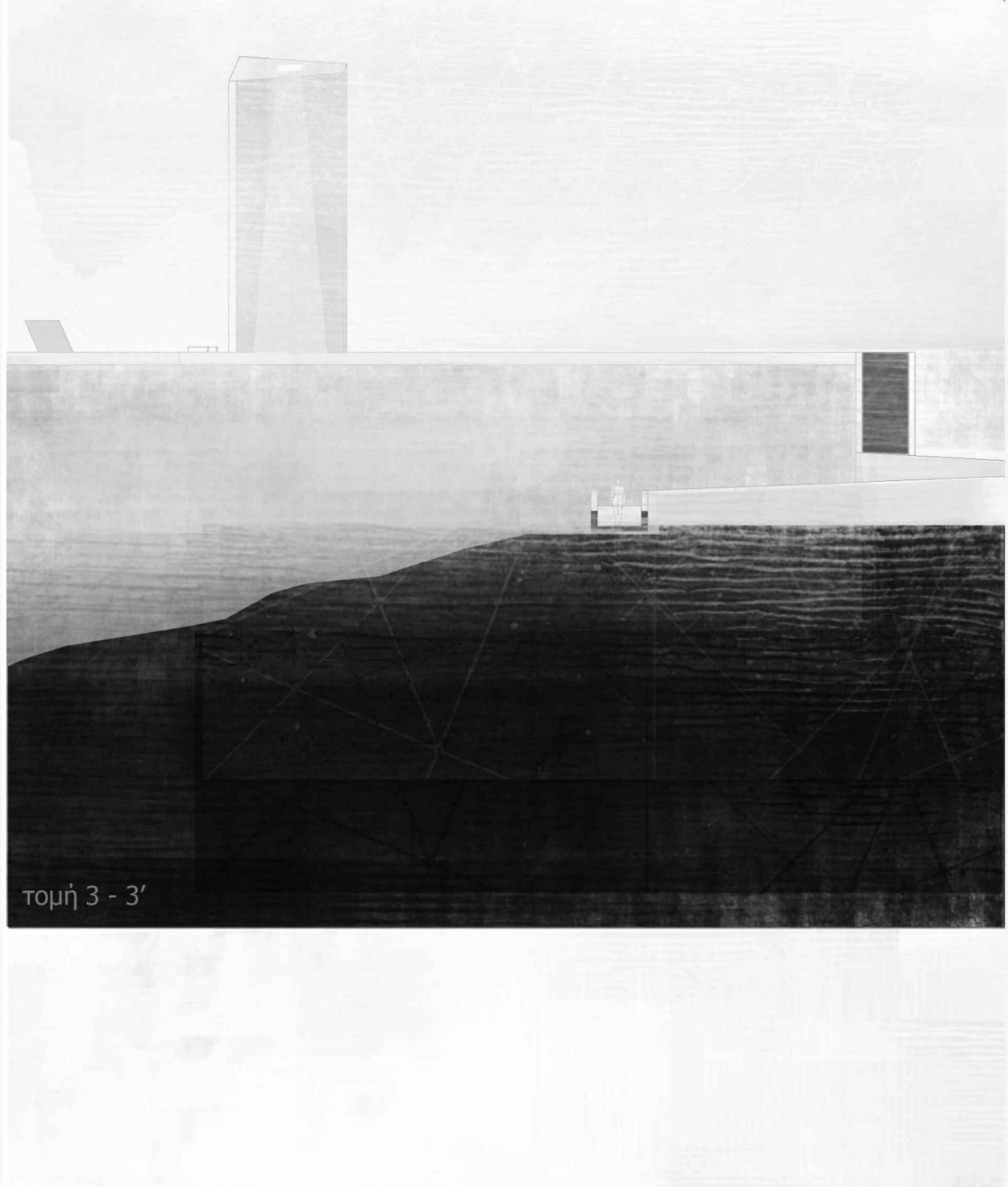
υλικά_υφές

εσωτερικά

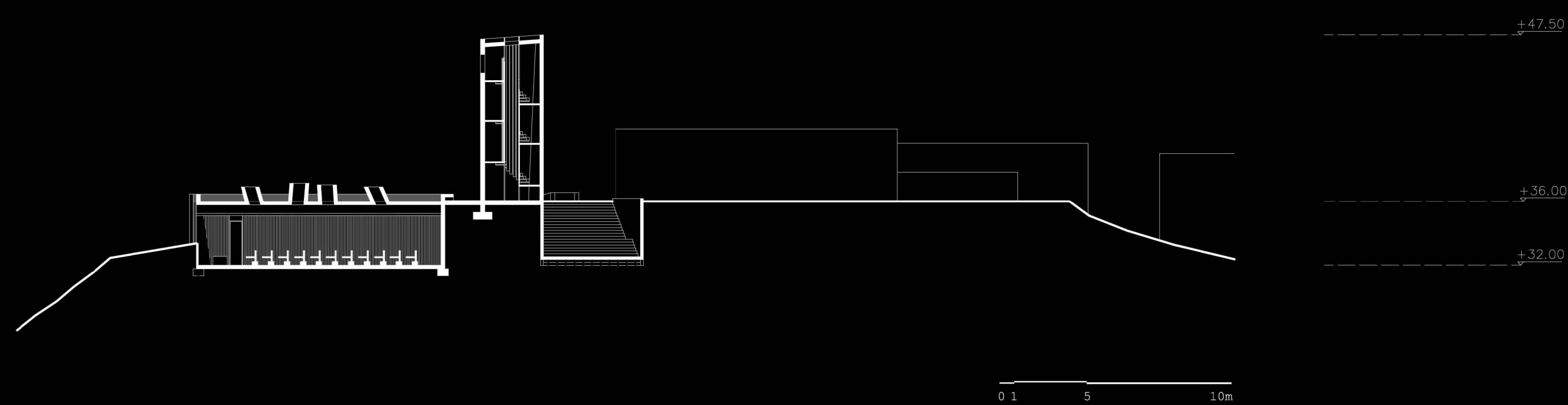

απόψεις

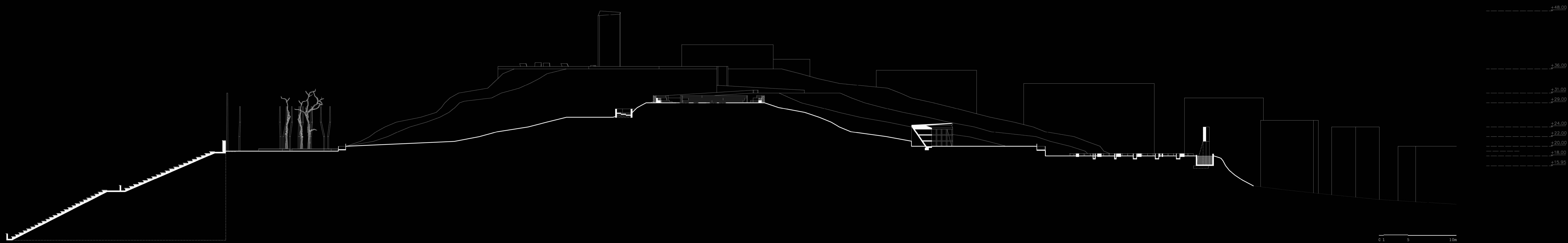

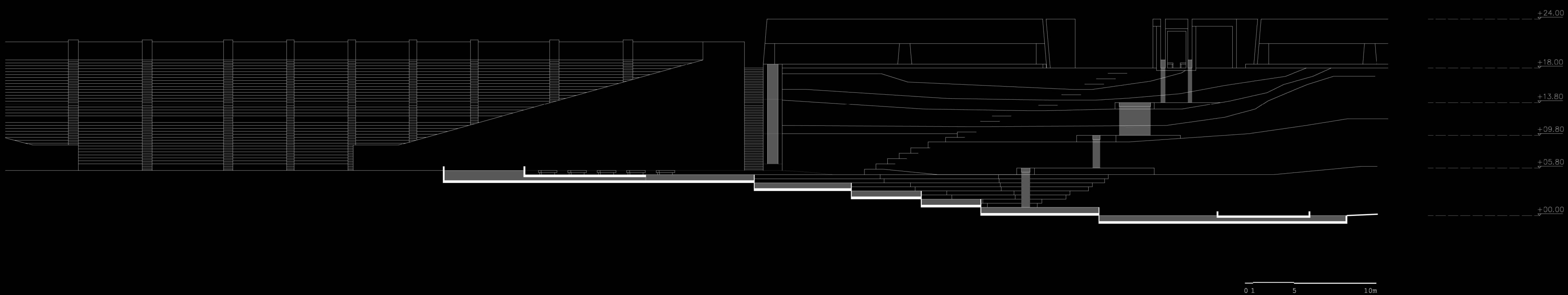
όψη από λεωφόρο Κωνσταντίνου

διαμήκης τομή σε χώρο μνήμης και παρατηρητήριο

διαμήκης τομή σε όλο το πάρκο

διαμήκης τομή στην νησίδα Ιλισού και όψη των «καταρρακτών»